

Instituut voor de nationale rekeningen

MARKTWERKING IN BELGIË

HORIZONTALE SCREENING VAN SECTOREN

APRIL 2016

PRIJZENOBSEVATORIUM

Meer informatie:

FOD Economie, K.M.O., Middenstand en Energie

Peter Van Herreweghe

City Atrium

Vooruitgangstraat 50

1210 Brussel

Tel.: +32 2 277 83 96

E-mail: Peter.Vanherreweghe@economie.fgov.be

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Methodologie	6
2.1	Aanpak.....	6
2.2	Bronnen van de statistische gegevens.....	8
3	Resultaten	12
3.1	Industriële sectoren.....	12
3.1.1	Netwerkindustrieën (NACE 35-39).....	13
3.1.2	Voedingsmiddelen- en drankenindustrie (NACE 10 en 11)	15
3.1.3	Metallurgie, producten van metaal en andere minerale producten (NACE 23-25).....	17
3.1.4	Andere verwerkende industrieën.....	19
3.2	Dienstensectoren	21
3.2.1	Groot- en kleinhandel (NACE 46 et 47)	21
3.2.2	Netwerkdiensten	23
3.2.3	Verhuur en lease (NACE 77)	25
3.2.4	Mediadiensten (NACE 58 tot 60 en NACE 63)	27
3.2.5	Andere diensten.....	28
4	Besluit.....	30
5	Bijlagen.....	31
	Bijlage 1: Definitie van de indicatoren	31
	Bijlage 2: Uitzuivering van de gegevens	35
	Bijlage 3: Price Cost Margin op basis van de Structuurenquête ondernemingen en vergelijking met de PCM op basis van de jaarrekeningen	38
	Bijlage 4: Beschrijvende statistieken van indicatoren.....	44
	Bijlage 5: Lijst van termen en afkortingen	47

Tabellen in afzonderlijke excel bijlage.

1 Inleiding

Een goede werking van de markten voor goederen en diensten draagt bij tot de concurrentiekracht van onze economie. Een concurrentiële en dynamische markt moedigt de ondernemingen immers aan om te innoveren, hun prijzen te verlagen en hun producten aan te passen aan de eisen van de klant. Dit kan het concurrentievermogen van de ondernemingen versterken en bijdragen tot een efficiëntere toewijzing van hun middelen en een hogere productiviteit.

Daarom werd de analyse van de marktwerking geïntegreerd in het werkdomein van het Prijzenobservatorium¹. Deze problematiek wordt in twee stappen benaderd. Ten eerste wordt er jaarlijks een horizontale screening van de marktsectoren van de Belgische economie uitgevoerd teneinde die sectoren te identificeren die een hoger risico vertonen op marktverstoringen. In dit rapport worden de resultaten van deze screening besproken. Deze horizontale benadering kan echter geen definitief uitsluitsel geven. Daarom moeten in een tweede stap, op basis van de resultaten van de screening en van andere informatiebronnen², diepgaande analyses van bepaalde specifieke economische sectoren worden uitgevoerd.

De analyse van de marktwerking van sectoren is zeer belangrijk. Een verstoorde marktwerking kan een rechtstreekse impact hebben op het prijsverloop in de betrokken sector, maar kan ook onrechtstreekse gevolgen hebben, wanneer het bijvoorbeeld transversale sectoren betreft, zoals energie, transport en zakelijke dienstverlening, die zich stroomopwaarts bevinden in talloze productieketens van goederen en diensten.

Een dynamische en concurrentiële markt leidt niet automatisch tot een doeltreffende marktwerking. Schaalvoordelen, netwerkeffecten en externaliteiten kunnen tot een hogere concentratie leiden of kunnen een sterkere marktregulering vereisen. Een te felle mededinging kan in sommige gevallen ook ondernemingen ontmoedigen om te investeren, met name wanneer zij hierdoor hun mogelijkheden beperkt zien om hun investeringen terug te verdienen.

Om al deze redenen heeft de overheid een belangrijke rol te spelen, zowel bij het concipiëren van aangepaste reguleringsmechanismen voor goederen- en dienstenmarkten als bij het evalueren van marktreguleringen die reeds in voege zijn. Hiervoor is het essentieel dat de overheid over informatie kan beschikken omtrent de werking van bepaalde markten³.

Het is binnen dit kader dat deze horizontale sectorscreening zich inschrijft. Het is een hulpmiddel om uiteenlopende gegevens te combineren over diverse dimensies van marktwerking, zoals concentratie, toetredingsdrempels, de stabiliteit van marktaandelen en winstmarges. Dit vormt dan een eerste stap in de analyse en de kennis van de werking van de markten voor producten en diensten in België.

---

¹ De wet van 3 april 2013 bepaalt de invoeging van boek IV "Bescherming van de mededinging" en boek V "De mededinging en de prijsevoluties" in het Wetboek van economisch recht. Het Prijzenobservatorium is sindsdien bevoegd voor het analyseren van het verloop van de prijzen, de prijsniveaus, de marges en de marktwerking.

² Zoals de verschillen in de evolutie van de consumptieprijzen tussen België en de buurlanden en punten die verband houden met de actualiteit.

³ Het is belangrijk op te merken dat ook andere doeleinden dan economische efficiëntie een rol spelen bij de regulering van de markten door de overheid.

Bij het interpreteren van de resultaten is voorzichtigheid geboden. De resultaten vormen geen definitief oordeel, maar leveren een lijst op van kandidaat-sectoren voor meer diepgaande analyses. Slechts grondige sectoranalyses laten een beter begrip toe van de relevante context en de dynamiek van vraag en aanbod.

Dit rapport bevat de resultaten van de screening van 2015 (gegevens van 2009-2013). Het voorgaande rapport (screening 2014)⁴ bevat meer uitgebreide details over de methodologie. Deel twee behandelt de methodologische aanpak en de gegevensbronnen gebruikt voor deze horizontale sectorscreening. Deel drie licht de resultaten toe voor de industriële en de dienstensectoren.

De volgende medewerkers van het Prijzenobservatorium stonden in voor de redactie van dit rapport: Erwin Van Hirtum, Jean-Yves Jaucot, Lucas Mariën en Lidia Tsyganok.

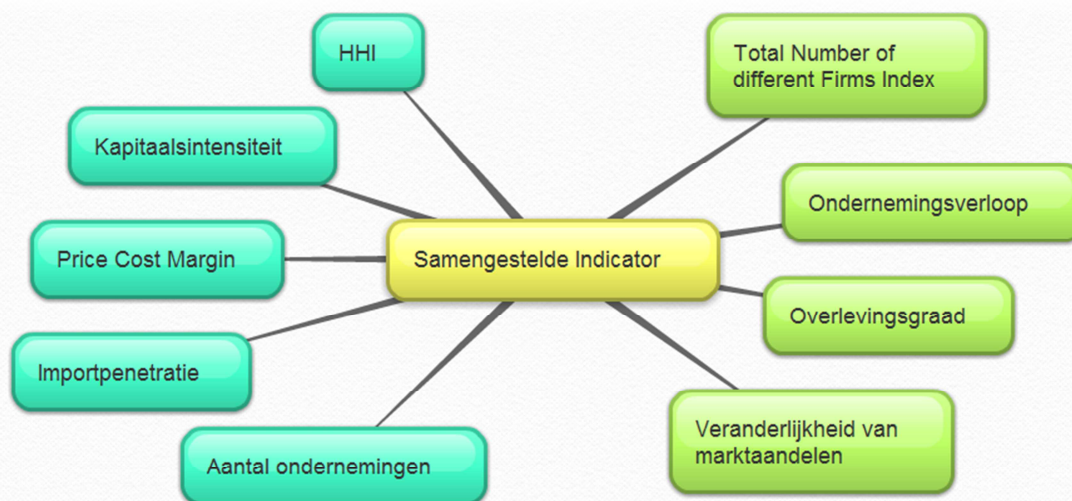
⁴ Screening 2014: http://economie.fgov.be/fr/binaries/Screening_horizontal_des_secteurs_tcm326-264051.pdf

2 Methodologie

2.1 Aanpak

Deze screening wordt op een horizontale manier uitgevoerd op alle marktsectoren van de Belgische economie, om zo kandidaat-sectoren te kunnen identificeren voor een verdere analyse van de marktwerking.

Het belangrijkste instrument van de screening is een samengestelde indicator die informatie combineert over verschillende aspecten van de marktwerking. Deze geeft een synthetisch beeld van de prestaties van de verschillende sectoren en laat toe om ze met elkaar te vergelijken. De samengestelde indicator is opgebouwd uit negen individuele indicatoren, die in twee groepen kunnen worden ingedeeld: vijf indicatoren evalueren de marktstructuur en vier indicatoren de marktdynamiek⁵.

Tot de indicatoren van de marktstructuur, behoort vooreerst de Herfindahl-Hirschman Index (HHI), berekend als de som van de kwadraten van de marktaandelen van alle ondernemingen in een sector. Deze indicator meet de concentratie van ondernemingen op de markt, net zoals de indicator van het aantal ondernemingen. Verder is er de kapitaalintensiteit, een graadmeter voor de kapitaalgoederenvoorraad die vereist is voor het toetreden tot de markt en de productie. De winstmarge, Price Cost Margin (PCM) - indicator, geeft de marge weer die gegenereerd wordt door de operationele activiteiten van de onderneming⁶. De laatste indicator van de marktstructuur is de graad van importpenetratie, gemeten als de verhouding tussen de waarde van ingevoerde producten die tot een sector behoren en de waarde van het schijnbare verbruik (de som van de geproduceerde en ingevoerde producten minus de uitgevoerde producten) van alle producten van deze sector in België. Deze indicator is momenteel alleen beschikbaar voor industriële sectoren.

Tot de indicatoren voor de marktdynamiek, horen het ondernemingsverloop (Churn), die het belang weergeeft (in termen van marktaandelen) van de ondernemingen die de markt verlaten en deze die tot de

⁵ Voor meer details over de verschillende indicatoren, zie Screening 2014: http://economie.fgov.be/fr/binaries/Screening_horizontale_des_secteurs_tcm326-264051.pdf en bijlage 1.

⁶ Zie bijlage 3 voor details over de PCM-indicator.

markt toetreden, de overlevingsgraad, gebaseerd op het voortbestaan van dezelfde ondernemingen op de markt gedurende verschillende opeenvolgende jaren, de rotatiegraad van de acht ondernemingen met de grootste omzet in de afgelopen vijf jaar (TNF8: Total Number of different Firms index) en de wijzigingen van marktaandelen van de verschillende ondernemingen van het ene jaar naar het andere.

Deze negen indicatoren voor marktwerking worden genormaliseerd en samengevoegd tot een samengestelde indicator. Normalisatie laat toe om variabelen die verschillende meetschalen gebruiken toch met elkaar te vergelijken. Er werd gekozen voor de 'min-max'-methode⁷ omdat deze geen invloed heeft noch op de rangschikking noch op de uitschieters en omdat deze steeds positieve waarden oplevert. Na de normalisatie liggen de waarden van elke indicator tussen 0 en 1, waarbij een waarde dicht bij 1 duidt op een hoger risico op marktverstoringen.

Genormaliseerde cijfers worden vervolgens samengevoegd tot een samengestelde indicator. Voor deze samenvoeging worden drie methoden gebruikt: het rekenkundig gemiddelde, het geometrisch gemiddelde en de methode van het voordeel van de twijfel (BoD voor Benefit of the Doubt⁸). Hoewel de eerste werkwijze het voordeel heeft dat ze eenvoudig te begrijpen en te interpreteren is, heeft ze ook verschillende nadelen. Zo wordt eenzelfde gewicht toegekend aan elke indicator ongeacht zijn relatieve belang of de mogelijke interactie met andere indicatoren. Ten tweede hebben extreme waarden een significante invloed hebben op de eindscore, omdat de marginale substitutiegraad tussen indicatoren 1 is, wat betekent dat als een indicator met één eenheid vermindert en een andere met één eenheid vermeerderd, de uiteindelijke score van de samengestelde indicator ongewijzigd blijft. Het geometrisch gemiddelde biedt een oplossing voor het tweede nadeel, maar blijft uitgaan van eenzelfde gewicht voor alle sectoren voor elke indicator. Bij de methode van het voordeel van de twijfel, worden de onderlinge gewichten van de verschillende indicatoren op een endogene wijze bepaald en verschillen deze meestal van de ene sector tot de andere.

De screeningresultaten hangen af van de onderliggende hypothesen die hierboven werden uiteengezet en tevens van de manier waarop de informatie wordt gecombineerd binnen de samengestelde indicator. Daarom wordt in de verdere analyses in dit rapport ruim aandacht besteed, aan zowel de achterliggende individuele indicatoren, waaruit de samengestelde indicator werd afgeleid, als aan de gelijkenissen en de verschillen tussen de resultaten volgens de drie samenvoegingsmethoden.

Teneinde ook rekening te houden met het economisch gewicht van de sectoren op de Belgische markt, wordt de rangschikking van de sector volgens de samengestelde indicator telkens samen met de binnenlandse omzet geanalyseerd⁹.

---

⁷ Volgens deze methode worden de indicatoren genormaliseerd met behulp van de volgende formule:

$$Y_{ni} = \frac{Y_i - Y_{min}}{Y_{max} - Y_{min}}$$

Waarbij Y_{ni} de gestandaardiseerde indicator Y is voor de sector i , Y_i de waarde van de indicator van de sector i , Y_{min} de effectieve minimale waarde van de indicator Y en Y_{max} de effectieve maximale waarde Y . Voor de indicatoren waarvan lagere waarden wijzen 0 op een hogere kans op marktverstoringen, is de genormaliseerde waarde gelijk aan $(1 - Y_n)$.

⁸ Cherchye, L., Moesen, W., Rogge, N., Van Puyenbroeck, T. (2007), "An Introduction to 'Benefit of the Doubt' Composite Indicators", *Social Indicators Research*, Vol. 82, Nr.1, pp. 111-145.

⁹ Een analyse van de samengestelde indicator, parallel met het belang van sectoren in termen van tewerkstelling werd eveneens gerealiseerd.

De finale rangschikking plaatst natuurlijk sectoren naast elkaar die onderling zeer sterk verschillen. Daarom worden de sectoren bij de voorstelling van de resultaten onderverdeeld in grotere, meer homogene categorieën, zoals de voedingsnijverheid bij de industrie en de handel bij de diensten. In toekomstige screeningsoefeningen zal ook aandacht worden besteed aan de evoluties van de berekende indicatoren. Ook zal worden getracht om vergelijkingen te maken met internationale referentiewaarden (*benchmark*).

2.2 Bronnen van de statistische gegevens

Van de volgende vijf statistische bronnen, die door het Prijzenobservatorium gebruikt worden voor de berekening van de indicatoren, zijn de eerste vier identiek aan deze van de screening 2014 en werd de vijfde als extra bron toegevoegd. Ze bevatten jaargegevens, die gedetailleerd zijn tot op ondernemings- of productniveau:

- Het ondernemingenregister van ondernemingen, beheerd door de AD Statistiek-Statistics Belgium.
- De jaarrekeningen van ondernemingen, afkomstig van de Balanscentrale van de NBB.
- De omzet op basis van de btw, afkomstig van de AD Statistiek-Statistics Belgium.
- Import- en exportgegevens, afkomstig van de NBB¹⁰.
- De structuurenquête ondernemingen, afkomstig van de AD Statistiek-Statistics Belgium.

Binnen het ondernemingenregister van de AD Statistiek-Statistics Belgium wordt aan elke onderneming een unieke NACE-code¹¹ toegekend die bepaalt tot welke bedrijfstak de onderneming behoort. Er is gewerkt met het meest gedetailleerde niveau dat beschikbaar is, namelijk het NACE-5-digits niveau voor de sectoren waar deze onderverdeling bestaat en het NACE-4-niveau voor de andere sectoren¹². Het is belangrijk om op te merken dat de indeling volgens NACE-sectoren niet altijd gelijk is aan het concept van de relevante markt, waarmee de markt bedoeld wordt waar de concurrentie daadwerkelijk plaats vindt.

De 'Binnenlandse omzet' is een belangrijke variabele in de screeningsoefening. Vijf van de negen indicatoren zijn uitsluitend op deze variabele gebaseerd (de HHI, het gewogen ondernemingsverloop, de veranderlijkheid van marktaandeel, de TNF8 en de overlevingsgraad). De indicator van het aantal ondernemingen is rechtstreeks van deze variabele afgeleid en de variabele speelt ook een rol bij de berekening van de importpenetratie. Deze variabele geeft per onderneming de jaaromzet op de binnenlandse markt weer. De binnenlandse omzet van een onderneming in een bepaald jaar wordt berekend als het verschil tussen de totale omzet van de onderneming verminderd met de totale waarde van de goederen die de onderneming exporteert.

---

¹⁰ Dit betreft momenteel uitsluitend gegevens over de import en export van goederen. Er wordt onderzocht hoe in de toekomst gegevens over de import en export van diensten toegevoegd kunnen worden.

¹¹ NACE is de Europese activiteitennomenclatuur die gestandaardiseerd is tot op NACE-4-digits-niveau. Net zoals in andere Europese landen, wordt in de Belgische versie (NACE-BEL) een meer gedetailleerde indeling toegepast, meer bepaald via de 5-de digit. De unieke NACE-code per onderneming wordt bepaald op basis van de activiteiten met het grootste aandeel in de totale toegevoegde waarde van de onderneming.

¹² De termen sector en bedrijfstak worden gebruikt voor dit meest gedetailleerde niveau. Voor de indeling op NACE2-niveau wordt de term NACE afdeling gebruikt.

De totale omzet geeft de totale jaaromzet weer van een onderneming en wordt berekend, geïnspireerd door de berekeningswijze van de totale output in de Nationale Rekeningen, op basis van 1 van de 2 volgende bronnen, gerangschikt en geselecteerd in volgorde van betrouwbaarheid en beschikbaarheid:

- De omzet volgens de rubriek 70 van de jaarrekening van de onderneming¹³.
- De jaaromzet volgens de btw.

Deze berekeningswijze laat toe om over zo betrouwbaar mogelijke jaaromzetcijfers te beschikken per onderneming voor een maximaal aantal ondernemingen.

Alle indicatoren worden berekend op basis van gegevens van vijf jaren van 2009 tot en met 2013¹⁴. Dit betekent dat voor elke marktstructuurindicator en voor elke sector vijf waarden worden berekend terwijl voor het gewogen ondernemingsverloop en de veranderlijkheid van marktaandelen vier waarden worden berekend (van 2010 tot en met 2013, telkens in vergelijking met het voorgaande jaar). De overlevingsgraad en TNF8 krijgen één waarde per sector, gebaseerd op gegevens voor de vijf jaren. In deze studie gelden de gegevens van het recentste jaar 2013 als referentie.

In de voorgaande horizontale screening van sectoren werd de PCM berekend op basis van de ondernemingen met een jaarrekening volgens het volledig model¹⁵. In deze nieuwe screening wordt de PCM berekend op basis van de structuurenquête ondernemingen¹⁶. Het voordeel van deze bron is haar grotere statistische betrouwbaarheid, vooral voor die sectoren waarin kleine en middelgrote ondernemingen een belangrijke rol spelen.

De indicatoren worden in principe uitsluitend berekend voor marktgerichte activiteiten. Voor het afbakenen van de marktgerichte activiteiten binnen de Belgische economie, wordt in deze studie zowel gebruikt gemaakt van de NACE-code, die aan elk individueel bedrijf wordt toegekend volgens de bedrijfstak waartoe het behoort, als van de institutionele sectorcode, die door de NBB aan elke onderneming wordt toegekend in het kader van de Nationale Rekeningen¹⁷.

Binnen de Nationale Rekeningen wordt een onderscheid gemaakt tussen markt- en niet-marktoutput¹⁸. Marktoutput bestaat uit goederen en diensten, die tegen een economisch significante prijs worden verkocht of op een aanverwante manier worden geruild. Marktoutput wordt in principe door marktproducenten

---

¹³ Volgens het MAR (Algemeen Minimum Genormaliseerd Rekeningstelsel).

¹⁴ Eerdere jaren kwamen niet in aanmerking, wegens de onbeschikbaarheid van betrouwbare gegevens van ondernemingsgroepen. De berekeningsmethode van de indicatoren vereist exhaustieve gegevens, die op het moment van redactie (oktober 2015) nog niet voldoende beschikbaar zijn voor het jaar 2014.

¹⁵ In de praktijk kan de jaarrekening-PCM slechts berekend worden voor ondernemingen met een jaarrekening volgens het volledig model, omdat deze gegevens vereist voor de rubriek 70 (Omzet), die verplicht is in het volledig model. In het verkort model is deze rubriek slechts facultatief en wordt ze enkel in zeer uitzonderlijke gevallen ingevuld.

¹⁶ In bijlage 3 wordt de berekeningswijze en de resultaten van de PCM op basis van de structuurenquête in detail toegelicht. Tevens worden deze in detail vergeleken de alternatieve berekeningswijze van de PCM op basis van de jaarrekeningen.

¹⁷ Sinds 1 september 2014 dienen de nationale rekeningen van de EU-lidstaten opgesteld te worden volgens de nieuwe versie van het Europese rekeningstelsel, namelijk het ESR 2010 (zie Verordening nr. 549/2013 betreffende het Europees systeem van nationale en regionale rekeningen).

¹⁸ Voor de eenvoud wordt abstractie gemaakt van een derde soort output, namelijk output voor eigen finaal gebruik.

geproduceerd, bestaande uit 3 categorieën: niet-financiële vennootschappen (Sectorcode S.11), financiële instellingen (S.12) en huishoudens (S.14). Niet-marktoutput bestaat uit goederen en diensten die gratis of tegen een economisch niet-significante prijs worden geleverd en wordt uitsluitend door niet-marktproducenten geleverd, bestaande uit de overheid (S.13) of tot instellingen zonder winstoogmerk ten behoeve van huishoudens (S.15).

Bedrijfstakken die (bijna) uitsluitend niet-marktoutput produceren, zoals de NACE-afdelingen 84 'Openbaar bestuur' en 85 'Onderwijs', worden uitgesloten. Ook worden bedrijfstakken uitgesloten met een overheersend aandeel van de niet-marktoutput in vergelijking met dat van de marktoutput: 3211 'Slaan van munten', 4910 'Personenvervoer per spoor', 4931 'Personenvervoer te land binnen steden en voorsteden', 87 en 88 'Maatschappelijke dienstverlening', 90 'Creatieve activiteiten, kunsten en amusement', 91 'Bibliotheken, musea en dergelijke meer', 92 'Loterijen', 93 'Sport, ontspanning en recreatie' en 94 'Verenigingen'.

Bovendien worden een aantal andere bedrijfstakken, waarvan het aandeel van de marktoutput weliswaar dat van de niet-marktoutput sterk overheerst, maar die moeilijk vergelijkbaar zijn met het gros van de andere marktsectoren, omwille van hun specifieke kenmerken, met name 01-09 'Land-, bos en mijnbouw' en 86 'Gezondheidszorg'. Ook de netwerksectoren 3512 en 3513 'Transmissie en distributie van elektriciteit', 3522 'Gasdistributie', 36 'Watervoorziening' en 37 'Afvalwaterafvoer' worden om dezelfde reden uitgesloten, met name omwille van het specifieke regulerende kader, dat aan de marktspelers in deze sectoren wordt opgelegd. Hetgeen uiteraard niet betekent dat de werking van deze markten geen aandacht verdient.

Alle bedrijfstakken behorende tot de financiële sector worden uitgesloten omwille van hun specifieke kenmerken en, hiermee samengaand, het feit dat de belangrijkste ondernemingen, actief in deze sectoren, specifieke modellen hanteren voor hun jaarrekeningen, waardoor hun gegevens niet op de gebruikelijke manier kunnen geraadpleegd en verwerkt worden. Concreet gaat het over alle sectoren behorende tot de NACE-afdelingen 64 'Financiële dienstverlening, exclusief verzekeringen en pensioenfondsen', 65 'Verzekeringen en pensioenfondsen, exclusief verplichte sociale verzekeringen' en 66 'Ondersteunende activiteiten voor verzekeringen en pensioenfondsen'.

Verder worden een 100-tal ondernemingen uitgesloten wiens activiteiten geen deel uitmaken van de Belgische economie. Het gaat enerzijds over alle ondernemingen van de NACE-afdeling 99 'Extraterritoriale organisaties en lichamen' en anderzijds over alle ondernemingen met een institutionele sectorcode S.2 "Buitenland", voornamelijk behorende tot de handel.

Bij de overgrote meerderheid van de overblijvende sectoren bestaat de output volledig uit marktoutput. In een klein aantal sectoren heeft een deel van de output een niet-markt-karakter, geproduceerd door ondernemingen die tot de overheid of de non-profit-sector behoren, met name met een sectorcode S.13 of S.15. Het aandeel van deze niet-markt-output is doorgaans zeer beperkt, met name lager dan 20 %¹⁹. Al deze sectoren worden in deze oefening in hun geheel behouden met inbegrip van de niet-marktoutput. Na uitsluiting van deze sectoren blijven er voor 2013 nog 476 NACE-4-sectoren over, goed voor een totale omzet van 815,1 miljard EUR en 573.317 ondernemingen.

---

¹⁹ Slechts 5 sectoren vormen hierop een uitzondering m.n. de sectoren 3811 'Inzameling van ongevaarlijk afval' (21,4 % in 2013), 38219 'Overige verwerking en verwijdering van ongevaarlijk afval' (27,2 %), 4110 'Ontwikkeling van bouwprojecten' (20,8 %), 6020 'Programmeren en uitzenden van televisieprogramma's' (47,9 %) en 6311 'Gegevensverwerking, webhosting en aanverwante activiteiten' (22,6 %).

Om een zeker niveau van betrouwbaarheid en representativiteit van de indicatoren te kunnen garanderen wordt een bijkomend aantal sectoren verwijderd. De aanpak en de gebruikte criteria zijn deels identiek en voor een ander deel nieuw ten opzichte van de vorige screening. Op het initiële aantal NACE-4-sectoren wordt een iteratieve screeningswerkwijze toegepast, waarbij zowel deze NACE-4-sectoren worden gescreend als NACE-5-sectoren, die resulteren uit de splitsing van een aantal NACE-4-sectoren, en waarbij bij enkele NACE-4-sectoren, waar een splitsing geen meerwaarde oplevert, de splitsing ongedaan wordt gemaakt en de oorspronkelijke NACE-4-sector dus behouden blijft. Alle technische details worden beschreven in de specifieke bijlage 2 over de uitzuivering van de gegevens. Uiteindelijk blijven er na de uitzuivering in totaal 613 sectoren over, met name 346 NACE-4 en 267 NACE-5-sectoren, goed voor 561.855 ondernemingen en 809,4 miljard EUR, dit is 99,3 % van het initiële totaal van 815,1 miljard EUR. 240 sectoren behoren tot de industrie, 373 tot de diensten.

De gegevensbron ondernemingsgroepen (op basis van het Eurogroups Register-project van Eurostat) laat toe om, voor de berekeningen van de indicatoren, de gegevens van ondernemingen, die binnen een bepaalde bedrijfstak, zoals gedefinieerd op 4- of 5-digits-niveau, tot eenzelfde zogenaamde ondernemingsgroep behoren, te bundelen en te beschouwen als een afzonderlijke onderneming. Voor deze nieuwe screening werden nog bijkomende bewerkingen uitgevoerd op de originele brongegevens, vooral met het oog op betrouwbare informatie over de continuïteit doorheen de jaren van de ondernemingsgroepen.

3 Resultaten

De resultaten van de screening moeten met de nodige voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. Ze vormen geen definitief oordeel, maar een instrument om de aandacht te vestigen op een aantal sectoren die nader onderzoek vereisen. Het is ook noodzakelijk om bij de uiteindelijke rangschikking van een sector volgens de samengestelde indicator wel degelijk rekening te houden met de bijdragen van de verschillende afzonderlijke indicatoren. Ook al komen sectoren voor op de lijst van sectoren met een hoger risico op een minder efficiënte marktwerking, dan nog kan het immers zijn dat sommige van deze sectoren goed presteren op een of meer aspecten van de marktwerking.

De 240 industriële sectoren en 373 dienstensectoren worden afzonderlijk geanalyseerd. In afzonderlijke tabellen, die samen met dit rapport worden gepubliceerd, worden de verschillende indicatoren gegeven voor alle sectoren, behalve voor deze met een te klein aantal ondernemingen, waardoor de vertrouwelijkheid van de gegevens niet kan worden gegarandeerd.

Bij de voorstelling van de resultaten gaat de aandacht op de eerste plaats naar de 30 industriële sectoren en de 50 dienstensectoren met de hoogste samengestelde indicator volgens het rekenkundig gemiddelde (hierna respectievelijk de top 30 en de top 50 genoemd). Ook de resultaten volgens de alternatieve aggregatiemethoden voor de samengestelde indicator worden gegeven en laten een zekere nuancering toe van de finale scores²⁰. Ook worden een aantal sectoren besproken met opvallende scores voor een of meerdere indicatoren, ook al komen ze niet voor in de top 30 of de top 50.

3.1 Industriële sectoren

De lijst van de top 30 werd in enkele segmenten onderverdeeld, met de bedoeling om relatief vergelijkbare sectoren te groeperen en zo de leesbaarheid van de resultaten te verbeteren. Deze segmentatie hangt natuurlijk samen met de behaalde resultaten en zal dus kunnen variëren van de ene screening naar de andere.

De volgende categorieën van industriële sectoren werden gekozen voor de analyse van de resultaten zijn:

- Netwerkindustrieën (NACE 35-39), met vijf sectoren in de top 30;
- Voedingsmiddelen- en drankenindustrie (NACE 10 en 11), met vijf sectoren;
- Metallurgie, producten van metaal en andere minerale producten (NACE 23-25), met 11 sectoren;
- Andere verwerkende industrieën (meer bepaald alle industriële NACE-afdelingen die niet voorkomen in de bovengenoemde categorieën), met 9 sectoren.

---

²⁰ Er is een sterke samenhang tussen de resultaten van de drie invalshoeken: twintig industriële sectoren komen in de top 30 voor van de drie benaderingen van de samengestelde indicator voor en 41 dienstensectoren in de top 50. De BoD-methode onderscheidt zich meer van de andere benaderingen, omdat een sector die goed presteert voor een of meer indicatoren met deze methode mogelijk een meer gunstig score bekommt voor deze samengestelde indicator, zelfs met een hoge score voor het rekenkundig gemiddelde.

3.1.1 Netwerkindustrieën (NACE 35-39)

Vijf sectoren uit de top 30 van de industriële sectoren zijn netwerkindustrieën (zie tabel 1). Drie sectoren behoren tot de inzameling, verwerking en verwijdering van afval (NACE 38), met inbegrip van 38212 'Fysicochemische verwerking van slib en vloeibare afvalstoffen' en 38222 'Behandeling en verwijdering van gevaarlijk afval'²¹. De andere twee zijn 3521 'Productie van gas' en 3530 'Productie en distributie van stoom en gekoelde lucht'. Deze vijf sectoren maakten ook in de vorige screening deel uit van de top 30²².

Tabel 1 Lijst van de top 30 van de industriële sectoren - Netwerkindustrieën

Productie en distributie van elektriciteit, gas, stoom en gekoelde lucht (NACE 35)	Inzameling, verwerking en verwijdering van afval (NACE 38)
3521 'Productie van gasvormige brandstoffen' 3530 'Productie en distributie van stoom en gekoelde lucht'	38212 'Fysicochemische verwerking van slib en vloeibare afvalstoffen' 38221 'Voorbehandeling van gevaarlijk afval met het oog op verwijdering' 38222 'Behandeling en verwijdering van gevaarlijk afval'

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, NBB, eigen berekeningen

Grafiek 1 geeft voor deze sectoren de mate weer waarin elke indicator bijdraagt aan de afwijking tussen de score van de sector en de gemiddelde score van alle industriële sectoren. De indicatoren met een positieve bijdrage zijn deze waarvoor de sector een minder gunstige score noteert dan gemiddeld, waardoor de waarde van de samengestelde indicator wordt opgedreven. Omgekeerd zijn de indicatoren met een negatieve bijdrage die indicatoren waarvoor de sector beter dan gemiddeld presteert, waardoor het risico op marktstoringen vermindert. Bij de weergave van de sectoren wordt rekening gehouden met hun gewicht op basis van hun binnenlandse omzet.

Door de aard van hun activiteiten worden deze sectoren gekenmerkt door een hoge kapitaalintensiteit²³ en een lage importpenetratie. Bovendien tellen ze een beperkt aantal ondernemingen (met name hoogstens 20). Ook hun concentratie ligt hoger dan het gemiddelde van de industriële sectoren²⁴.

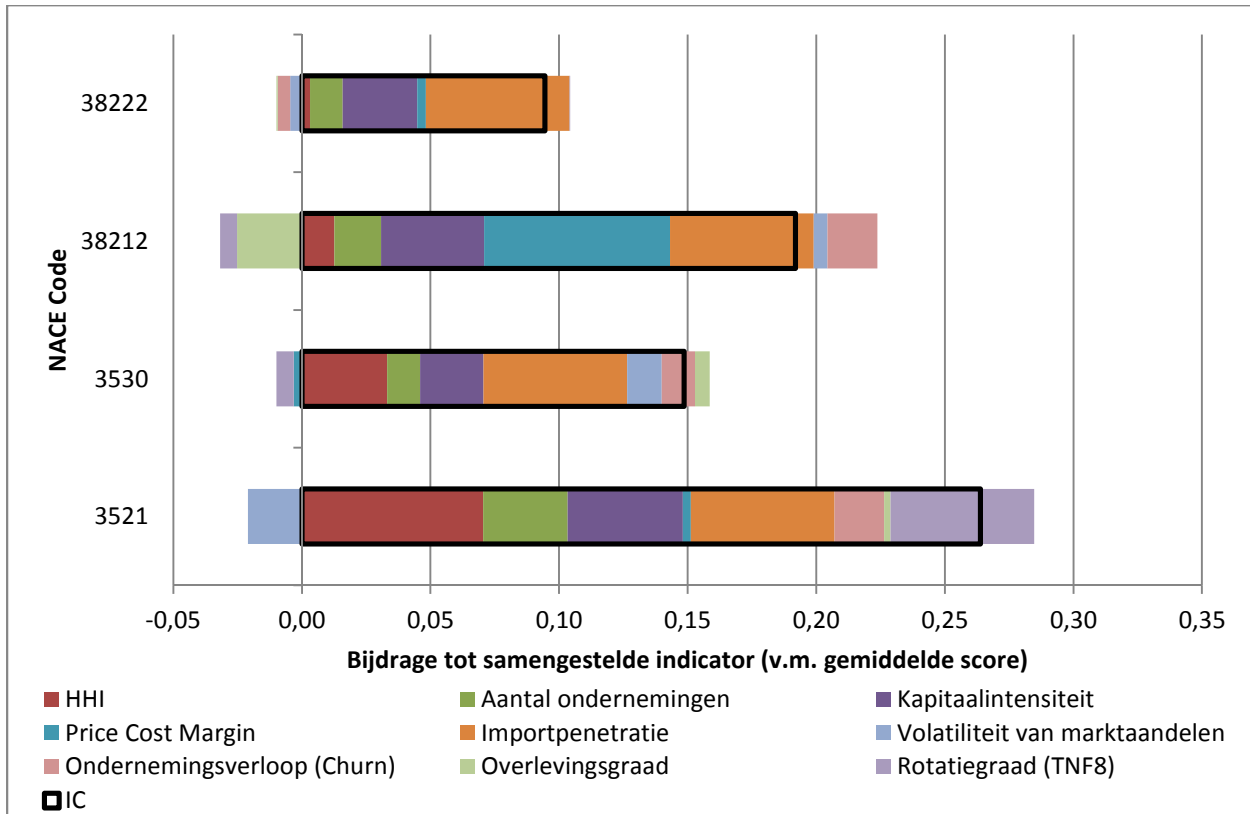
²¹ Om redenen van vertrouwelijkheid worden de resultaten van de derde sector (38221 'Voorbehandeling van gevaarlijk afval met het oog op verwijdering') niet gepubliceerd of gepresenteerd in de grafieken.

²² Screening 2014: http://economie.fgov.be/fr/binaries/Screening_horizontal_des_secteurs_tcm326-264051.pdf

²³ Al deze sectoren maken deel uit van de top 20 van de industriële sectoren volgens de kapitaalintensiteit.

²⁴ Voor meer informatie over de beschrijvende statistieken van de verschillende indicatoren voor de verschillende sectorcategorieën, zie bijlage 4.

Grafiek 1 Bijdrage van de afzonderlijke indicatoren aan de eindscore van de sectoren, Netwerkindustrieën

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, NBB, eigen berekeningen

De sector 38212 'Fysicochemische verwerking van slib en vloeibare afvalstoffen' komt voor in de top 30 van de industrie als gevolg van zijn PCM-score (45 %) die de hoogste is van alle industriële sectoren. Voor de andere sectoren in deze grafiek ligt hun PCM-indicator dicht bij het gemiddelde van de industriële sectoren (8,6 %).

Ook al hebben sommige netwerkindustrieën een lage score voor de samengestelde indicator, dan nog kunnen bepaalde aspecten van de marktstructuur en -dynamiek op mogelijke problemen wijzen. De uiteindelijke score van een sector kan immers naar beneden worden getrokken door een goede prestatie voor een of meer indicatoren en kan dus mogelijke marktstoringen verbergen.

Zo is de sector 3523 'Handel in gas via leidingen' zeer geconcentreerd (HHI 0,62), bestaat deze uit een beperkt aantal ondernemingen (9) en valt deze sector op door het lage ondernemingsverloop. Toch maar deze sector 3523 geen deel uit van de top 30 van industriële sectoren met de hoogste samengestelde indicator. De sectoren 3511 'Productie van elektriciteit' en 3831 'Sloop van wrakken' hebben een hoge concentratie (HHI respectievelijk 0,60 en 0,59), maar zijn samengesteld uit een groot aantal ondernemingen. In het algemeen worden de sectoren van de NACE 38 'Behandeling en verwijdering van gevaarlijk afval' gekenmerkt door een hoge kapitaalintensiteit.

3.1.2 Voedingsmiddelen- en drankenindustrie (NACE 10 en 11)

Drie sectoren van de voedingsindustrie (NACE 10) maken deel uit van de top 30 van industriële sectoren (zie tabel 2): de sectoren 1041 'Vervaardiging van oliën en vetten', 1042 'Vervaardiging van margarine en andere spijsvetten' en 1081 'Vervaardiging van suiker'. Twee sectoren behoren tot de drankenindustrie (NACE 11), namelijk de sectoren 1103 'Vervaardiging van cider en andere vruchtenwijnen' en 1107 'Vervaardiging van frisdranken; productie van mineraalwater en overig gebotteld water'.

Tabel 2 Lijst van de top 30 van industriële sectoren - Voedingsmiddelen- en drankenindustrie

Voedingsmiddelenindustrie (NACE 10)	Vervaardiging van dranken (NACE 11)
1041 'Vervaardiging van oliën en vetten'	1103 'Vervaardiging van cider en andere vruchtenwijnen'
1042 'Vervaardiging van margarine en andere spijsvetten'	1107 'Vervaardiging van frisdranken; productie van mineraalwater en overig gebotteld water'
1081 'Vervaardiging van suiker'	

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, NBB, eigen berekeningen

Van deze vijf sectoren stond enkel sector 1041 'Vervaardiging van oliën en vetten' niet in de top 30 van industriële sectoren van de vorige screening. De sector bevond zich toen op de 40e plaats. Omgekeerd, was sector 1062 'Vervaardiging van zetmeel en zetmeelproducten' wel vertegenwoordigd in de top 30 in 2014, maar niet meer in 2015²⁵.

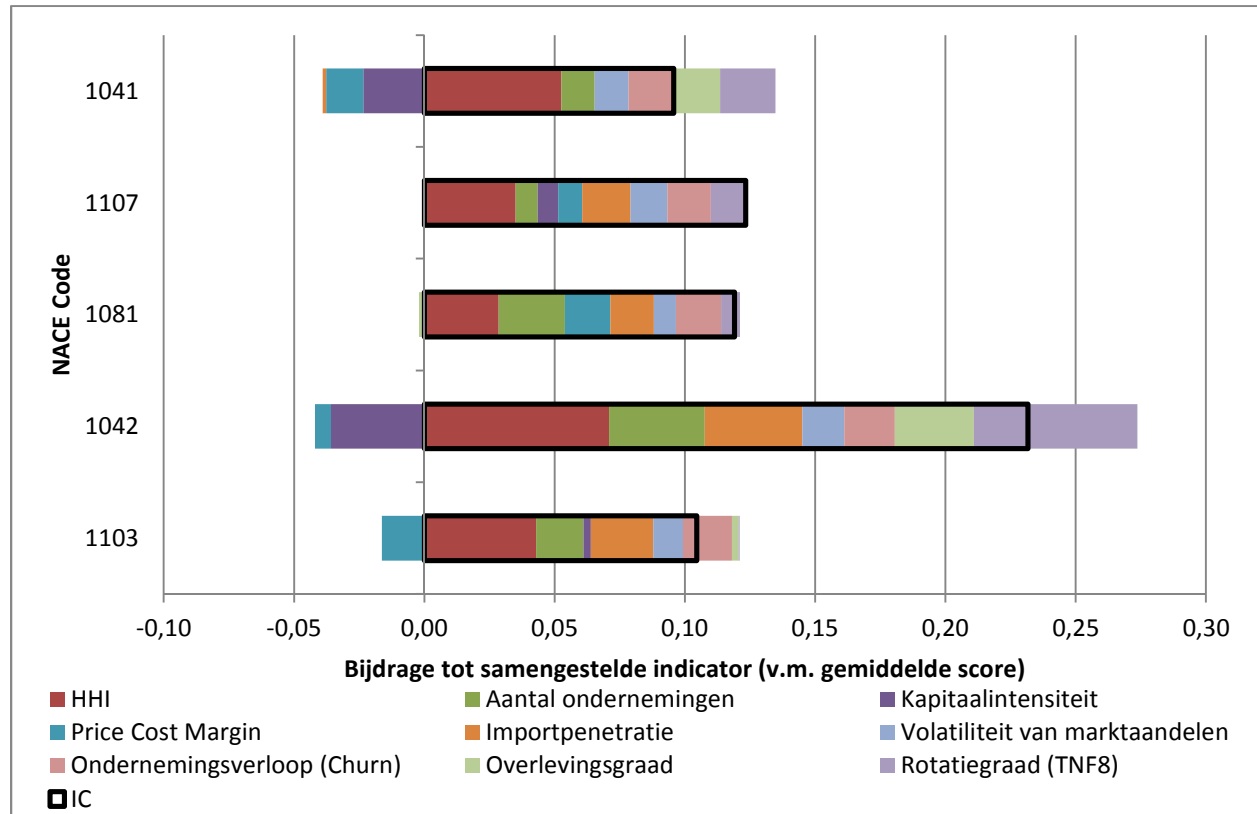
Deze vijf sectoren worden gekenmerkt door een hoge concentratie en een beperkt aantal ondernemingen (zie grafiek 2). De intensiteit van de buitenlandse mededinging lijkt laag voor deze sectoren (met uitzondering van 1041 'Vervaardiging van oliën en vetten' met een importpenetratiegraad van 0,51). De dynamische indicatoren veranderlijkheid van marktaandelen en ondernemingsverloop dragen eveneens bij tot het opdrijven van hun uiteindelijke score. Maar geen van deze sectoren heeft een hoge kapitaalintensiteit: de sectoren 1041 en 1042 hebben zelfs een lagere kapitaalintensiteit dan het gemiddelde van de industriële sectoren (0,20).

De winstmarge-indicator ligt hoger dan het gemiddelde voor 1081 'Vervaardiging van suiker' (PCM van 17 %) en 1107 'Vervaardiging van frisdranken; productie van mineraalwater en overig gebotteld water' (13 %). Omgekeerd ligt de PCM-indicator van de andere drie sectoren onder het gemiddelde van de industriële sectoren (8,6 %).

De relatief lage waarden voor de kapitaalintensiteit en de winstmarge en de relatief hoge graad van importpenetratie, doen sector 1041 'Vervaardiging van oliën en vetten' verdwijnen uit de top 30 op basis van de samengestelde indicator volgens BoD.

²⁵ Sector 1062 wordt nog steeds gekenmerkt door een hoge concentratie, maar kende een grotere marktdynamiek in 2013, meer bepaald betreffende de veranderlijkheid van marktaandelen en het ondernemingsverloop.

Grafiek 2 Bijdrage van de afzonderlijke indicatoren aan de eindscore van de sectoren, Voedingsmiddelen- en drankenindustrie

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, NBB, eigen berekeningen

Afgezien van de sectoren in de top 30, vallen andere sectoren van de voedingsmiddelen- en drankenindustrie op door een of meer individuele indicatoren. Sector 1062 'Vervaardiging van zetmeel en zetmeelproducten' (HHI 0,60), 1106 'Vervaardiging van mout' (HHI 0,46) en 1092 'Vervaardiging van voeders voor huisdieren' (HHI 0,48) zijn sterk geconcentreerd en samengesteld uit een beperkt aantal ondernemingen.

Twee sectoren worden gekenmerkt door hoge scores voor kapitaalintensiteit en PCM: 1032 'Vervaardiging van groente- en fruitsappen' (kapitaalintensiteit van 0,96 en PCM van 17 %) en 10712 'Ambachtelijke vervaardiging van brood en van vers banketbakkerswerk' (kapitaalintensiteit van 0,38 en PCM van 17 %). De sector 1105 'Vervaardiging van bier' heeft een winstmarge-indicator van 23 %, waardoor de sector voor deze indicator tot de top 10 behoort van alle industriële sectoren.

1073 'Vervaardiging van pasta' en 1106 'Vervaardiging van mout' vallen op door verschillende indicatoren die wijzen op een grote stabiliteit (veranderlijkheid van marktaandelen en ondernemingsverloop). Ook de sector 1061 'Vervaardiging van maalterijproducten' vertoont een lage veranderlijkheid van marktaandelen (minder dan 3 %) en een hoge overlevingsgraad (0,88).

3.1.3 Metallurgie, producten van metaal en andere minerale producten (NACE 23-25)

De categorie van de metallurgie, metaalproducten en andere minerale producten (NACE 23-25) is met 11 sectoren het sterkst vertegenwoordigd in de top 30 van industriële sectoren (zie tabel 3), waarvan er tien behoren tot de vervaardiging van andere niet-metaalhoudende minerale producten (NACE 23) en een sector tot de metallurgie (NACE 24).

Tabel 3 Lijst van de top 30 van de industriële sectoren - Metallurgie, producten van metaal en andere minerale producten

Vervaardiging van andere niet-metaalhoudende minerale producten (NACE 23)	Metallurgie (NACE 24)
2314 'Vervaardiging van glasvezel' 23321 'Vervaardiging van bakstenen' 23322 'Vervaardiging van dakpannen, tegels en andere producten voor de bouw van gebakken klei' 2342 'Vervaardiging van sanitair aardewerk', 2344 'Vervaardiging van ander technisch aardewerk' 2352 'Vervaardiging van kalk en gips' 2362 'Vervaardiging van artikelen van gips voor de bouw' 2364 'Vervaardiging van mortel' 2365 'Vervaardiging van producten van vezelcement' 2391 'Vervaardiging van schuur-, slijp- en polijstmiddelen'	2443 'Productie van lood, zink en tin'

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, NBB, eigen berekeningen

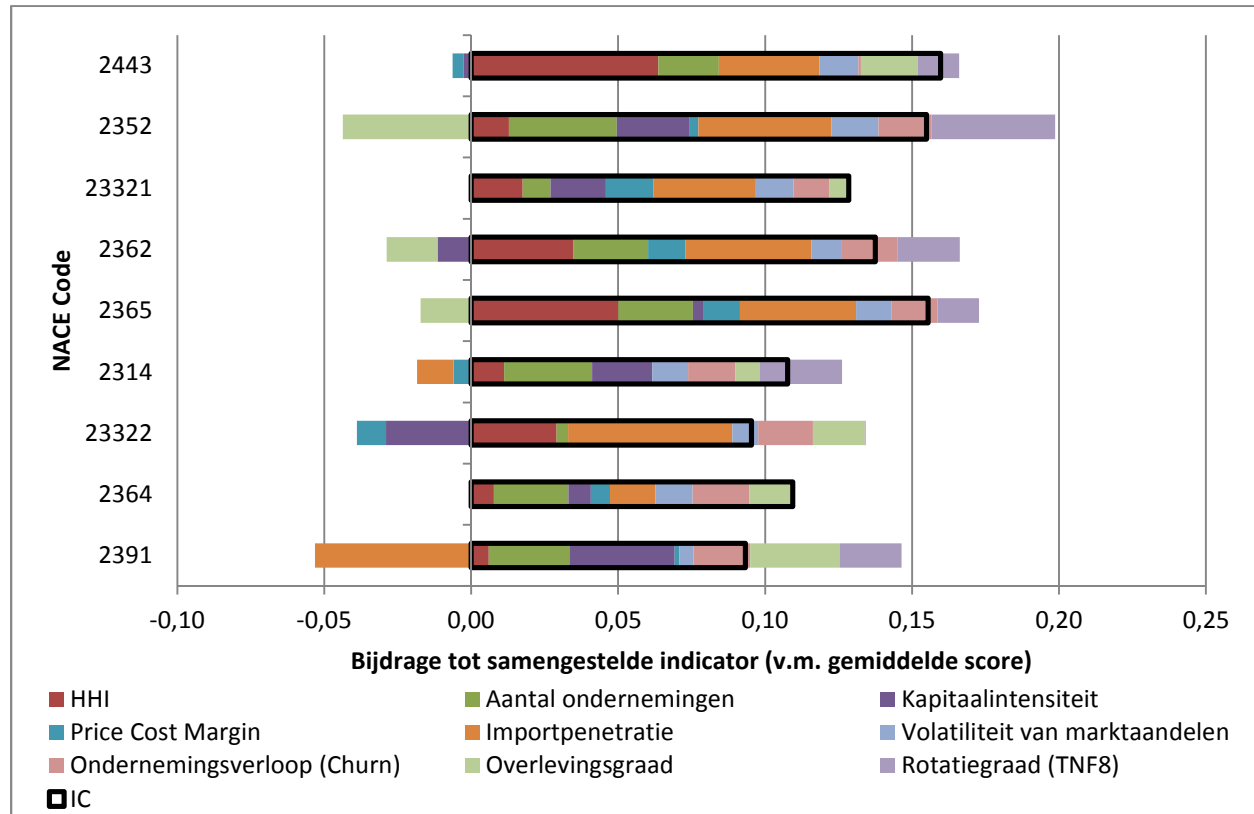
Behalve sector 23322 'Vervaardiging van dakpannen, tegels en andere producten voor de bouw van gebakken klei', sector 2364 'Vervaardiging van mortel' en sector 2391 'Vervaardiging van schuur-, slijp- en polijstmiddelen', werden de zeven overige sectoren ook reeds op in de vorige screening naar voor geschoven. De metallurgiesector is sector 2443 'Productie van lood, zink en tin'. Ook deze sector maakte reeds deel uit van de top 30 van de vorige screening.

Van de tien sectoren uit NACE 23, hebben sector 2352 'Vervaardiging van kalk en gips', sector 23321 'Vervaardiging van bakstenen' en sector 2362 'Vervaardiging van artikelen van gips voor de bouw' de hoogste binnenlandse omzet.

Zoals blijkt uit grafiek 3, hebben deze sectoren een hogere kapitaalintensiteit dan het gemiddelde van de industriële sectoren, met uitzondering van 23322 'Vervaardiging van dakpannen, tegels en andere producten voor de bouw van gebakken klei', sector 2443 'Productie van lood, zink en tin' en sector 2362 'Vervaardiging van artikelen van gips voor de bouw'. Alle sectoren uit deze categorie worden gekenmerkt door een hoge concentratie en een beperkt aantal ondernemingen. Enkel sector 23321 'Vervaardiging van bakstenen' en sector 23322 bestaan uit meer dan 20 ondernemingen. Bovendien worden deze sectoren gekenmerkt door een grote stabiliteit en, meestal, een lage importpenetratie.

De sector 23322 'Vervaardiging van dakpannen, tegels en andere producten voor de bouw van gebakken klei' komt niet voor in de top 30 op basis van de samengestelde indicator volgens BoD, gezien de scores voor de kapitaalintensiteit en de PCM. Hetzelfde geldt voor sector 2391 'Vervaardiging van schuur-, slijp- en polijstmiddelen' door de hoge importpenetratie (meer dan 0,97).

Grafiek 3 Bijdrage van de afzonderlijke indicatoren aan de eindscore van de sectoren, Metallurgie, producten van metaal en andere minerale producten

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, NBB, eigen berekeningen

Naast deze sectoren uit de TOP 30, worden ook andere sectoren in deze categorie gekenmerkt door een hoge stabiliteit, zoals sector 2444 'Vervaardiging van koper' en 2311 'Vervaardiging van vlakglas'. Sector 2351 'Vervaardiging van cement', in de top 30 van de screening van 2014²⁶, wordt gekenmerkt door een hoge kapitaalintensiteit (0,29) en een beperkt aantal ondernemingen. Omgekeerd telt de sector 25501 'Smeden van metaal' een hoog aantal ondernemingen ondanks de hoge kapitaalintensiteit (0,47). De sector 2594 'Vervaardiging van bouten, schroeven en moeren' valt op door de winstmarge-indicator (15 % PCM), net zoals de sector 2433 'Koudvormen of koudfelsen' (15 %).

²⁶ De grotere veranderlijkheid in 2013, gemeten door de mate van veranderlijkheid en het ondernemingsverloop, zorgt ervoor dat deze sector niet meer aanwezig is in de top 30 van industriële sectoren met de hoogste samengestelde indicator.

3.1.4 Andere verwerkende industrieën

De overige negen sectoren uit de top 30 worden ondergebracht bij de andere verwerkende industrieën (zie tabel 4). De sterkst vertegenwoordigde NACE-afdelingen zijn de chemische industrie (NACE 20), met drie sectoren en de afdelingen papier en papierwaren (NACE 17) en productie van elektrische apparatuur (NACE 27), elk met twee sectoren.

Tabel 4 Lijst van de top 30 van de industriële sectoren - Andere verwerkende industrieën

Vervaardiging van papier en papierwaren (NACE 17)	Chemische industrie (NACE 20)	Vervaardiging van elektrische apparatuur (NACE 27)	Andere
1711 'Vervaardiging van pulp' 1722 'Vervaardiging van huishoudelijke en sanitaire papierwaren'	2011 'Vervaardiging van industriële gassen' 2017 'Vervaardiging van synthetische rubber' 2051 'Vervaardiging van kruit en springstoffen'	2731 'Vervaardiging van kabels van optische vezels' 27401 'Vervaardiging van lampen'	1811 'Drukkerijen van dagbladen' 3313 'Reparatie van elektronische en optische apparatuur'

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, NBB, eigen berekeningen

De sectoren met de hoogste binnenlandse omzet zijn sector 1722 'Vervaardiging van huishoudelijke en sanitaire papierwaren', sector 2011 'Vervaardiging van industriële gassen' en sector 1811 'Drukkerijen van dagbladen'.

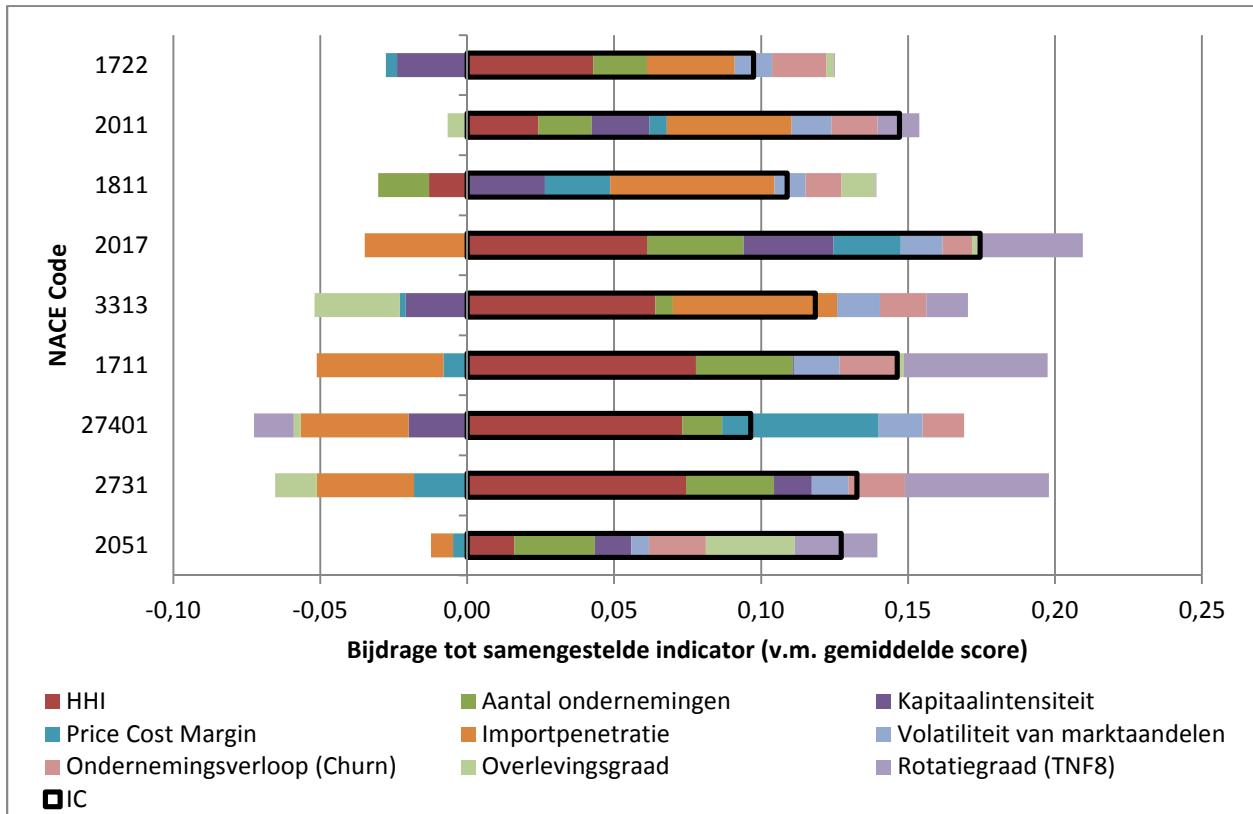
Deze sectoren kennen een hoge concentratie en een beperkt aantal ondernemingen, met uitzondering van sector 1811 'Drukkerijen van dagbladen' met meer dan 170 bedrijven (zie grafiek 4). Ze worden ook gekenmerkt door een lage veranderlijkheid van marktaandelen en ondernemingsverloop.

Drie van deze sectoren hebben een relatief hoge winstmarge-indicator: sector 27401 'Vervaardiging van lampen' (35 % PCM), 2017 'Vervaardiging van synthetische rubber' (20 % PCM) en sector 1811 'Drukkerijen van dagbladen' (PCM 19 %). Omgekeerd hebben de twee sectoren van de papierwarenindustrie (NACE 17) een PCM-indicator, die onder het gemiddelde ligt van de industriële sectoren.

Verschillende van deze sectoren worden gekenmerkt door een hoge internationale openheid, zoals sector 2017 'Vervaardiging van synthetische rubber' (importpenetratie van 0,81) en 1711 'Vervaardiging van pulp' (0,88). Deze buitenlandse concurrentie nuanceert hun plaats op de lijst van sectoren met een hoger risico op marktfalen.

Van deze negen sectoren kwamen er zeven eveneens voor in de top 30 van de screening in 2014: enkel de sectoren 3313 'Reparatie van elektronische en optische apparatuur' en 27401 'Vervaardiging van lampen' kwamen niet voor in deze lijst.

Grafiek 4 Bijdrage van de afzonderlijke indicatoren aan de eindscore van de sectoren, Andere verwerkende industrieën

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, NBB, eigen berekeningen

Enkele sectoren die niet tot de top 30 behoren, vallen op door een of meer individuele indicatoren. Zo is de sector 3020 'Vervaardiging van rollend materieel voor spoorwegen' sterk geconcentreerd (HHI 0,91) en valt deze sector ook op door zijn lage veranderlijkheid van marktaandelen en laag ondernemingsverloop. Sector 2110 'Vervaardiging van farmaceutische grondstoffen' is eveneens sterk geconcentreerd (HHI van 0,64) en heeft een hoge kapitaalintensiteit (0,73) en PCM-indicator (0,18). De HHI is eveneens hoog voor de sector 2640 'Vervaardiging van consumentenelektronica' (0,84). De sector 1920 'Vervaardiging van geraffineerde aardolieproducten' valt op door zijn lage veranderlijkheid van marktaandelen.

3.2 Dienstensectoren

Op basis van de samenstelling van de top 50 van de dienstensectoren, wordt de volgende segmentatie gehanteerd voor de analyse en de voorstelling van de resultaten:

- Groot- en kleinhandel (NACE 46 en 47), met 12 sectoren in de top 50;
- Netwerkdiensten (NACE 49-53 en NACE 61)²⁷, met 11 sectoren;
- Verhuur en lease (NACE 77), met 11 sectoren;
- Informatie en media (NACE 58-60 en NACE 63)²⁸, met vier sectoren;
- Andere diensten (meer bepaald alle NACE-afdelingen die niet voorkomen in de bovengenoemde categorieën), met 12 sectoren.

De vergelijking van de resultaten met deze van de vorige screening is moeilijk omdat de lijst van geanalyseerde sectoren sterk is gedaald (373 ten opzichte van 413 sectoren voor de screening in 2014). Bovendien heeft de verfijnde berekening van de winstmarge-indicator, dankzij de structuurenquête voor ondernemingen, een belangrijke invloed gehad op diverse dienstensectoren. Er kan wel vastgesteld worden dat 31 sectoren van de huidige top 50 ook reeds deel uitmaakten van de top 50 van de screening in 2014 (bijna 60 %).

3.2.1 Groot- en kleinhandel (NACE 46 et 47)

In de top 50 van dienstensectoren op basis van de samengestelde indicator volgens het rekenkundig gemiddelde bevinden zich 12 sectoren uit de groot- en kleinhandel (zie tabel 5): vijf uit de groothandel (NACE 46) en zeven uit de detailhandel (NACE 47).

Tabel 5 Lijst van de top 50 van de dienstensectoren - Groot- en kleinhandel

Groothandel (NACE 46)	Detailhandel (NACE 47)
46382 'Groothandel in aardappelproducten'	47115 'Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels waarbij voedings- en genotmiddelen overheersen (verkoopoppervlakte vanaf 2500 m ²)'
46691 '... in machines voor de productie van voedings- en genotmiddelen'	47291 '... in zuivelproducten en eieren in gespecialiseerde winkels'
46692 '... in verpakkingsmachines en weegtoestellen'	47525 '... in ijzerwaren en gereedschappen in gespecialiseerde winkels'
46734 '... in vlakglas'	4753 '... in tapijten en andere vloerbedekking en wandbekleding in gespecialiseerde winkels'
46735 '... in vloer- en wandtegels'	47594 '... in muziekinstrumenten in gespecialiseerde winkels'
	4774 '... in medische en orthopedische artikelen in gespecialiseerde winkels'
	47792 '... in tweedehandskleding in winkels'

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, NBB, eigen berekeningen

Bij de sectoren van de groothandel (NACE 46), hebben de sectoren 46692 'Groothandel in verpakkingsmachines en weegtoestellen' en 46735 'Groothandel in vloer- en wandtegel' de hoogste binnenlandse omzet. Deze sectoren worden gekenmerkt door een hoge stabiliteit en een beperkt aantal

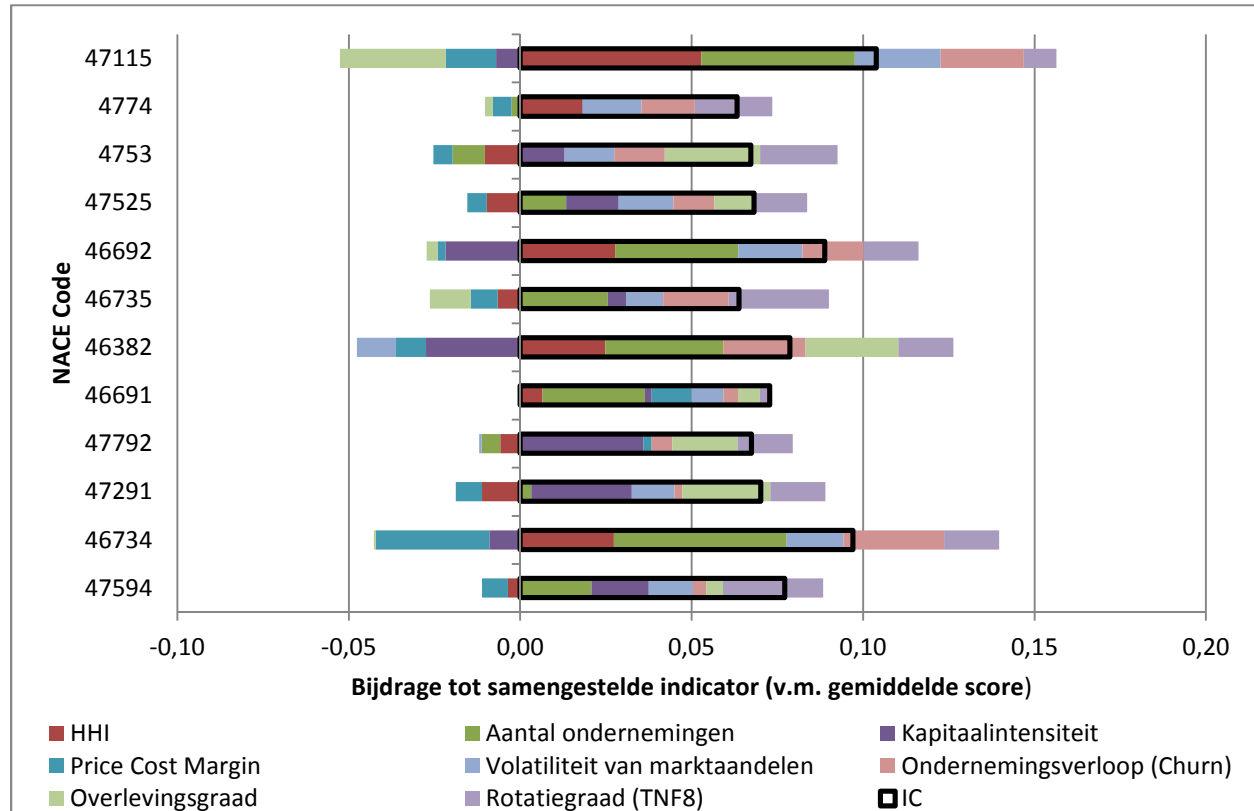
²⁷ Deze categorie omvat sectoren voor transport en aanvullende vervoersdiensten, evenals post- en telecommunicatieactiviteiten.

²⁸ Deze omvat: uitgeverijen, de productie van films, de programmatie en het uitzenden van radio- en televisieprogramma's en andere informatiediensten.

ondernemingen (zie grafiek 5). Maar enkel de eerstgenoemde sector (46692) wordt gekenmerkt door een hoge concentratie (HHI 0,31).

De detailhandelsectoren (NACE 47) in de top 50 met de hoogste binnenlandse omzet zijn 47115 'Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels waarbij voedings- en genotmiddelen (verkoopoppervlakte > = 2500m²)', 4774 'Detailhandel in medische en orthopedische artikelen in gespecialiseerde winkels' en 4753 'Detailhandel in tapijt en andere vloerbedekking en wandbekleding in gespecialiseerde winkels'. De eerste sector (47115) is relatief stabiel, met een beperkt aantal ondernemingen en hoge concentratie (HHI 0,51), terwijl de andere twee opvallen door hun stabiliteitsindicatoren.

Grafiek 5 Bijdrage van de afzonderlijke indicatoren aan de eindscore van de sectoren, Groot- en kleinhandel

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, NBB, eigen berekeningen

De meeste van deze sectoren hebben een winstmarge-indicator die lager ligt dan het gemiddelde van de dienstensectoren (0,12). Alleen 46691 'Groothandel in machines voor de productie van voedings- en genotmiddelen' heeft een positieve en hoge bijdrage van de PCM-indicator aan zijn uiteindelijke score (PCM 22 %).

De sectoren 47792 'Detailhandel in tweedehandskleding in winkels' (0,99) en 47291 'Detailhandel in zuivelproducten en eieren in gespecialiseerde winkels' (0,69) hebben een relatief hoge kapitaalintensiteit ten opzichte van het gemiddelde van de dienstensectoren (0,32). Omgekeerd hebben sommige sectoren, zoals 46382 'Groothandel in aardappelproducten' een lagere kapitaalintensiteit ten opzichte van dit gemiddelde.

Sommige sectoren die niet in de top 50 voor dienstensectoren zijn opgenomen, vallen op door een of meer individuele indicatoren. De grootste sectoren (op het vlak van hun binnenlandse omzet) die worden gekenmerkt door een hoge concentratie zijn 4618 'Handelsbemiddeling gespecialiseerd in andere goederen' (HHI 0,35), 47192 'Detailhandel in niet-gespecialiseerde winkels waarbij voedings- en genotmiddelen niet

overheersen (verkoopoppervlakte vanaf 2500 m²) (0,42), 4743 'Detailhandel in audio- en videoapparatuur in gespecialiseerde winkels' (0,34) en 46491 'Groothandel in kranten, boeken en tijdschriften' (0,47). Deze hebben echter een zekere graad van marktdynamiek, maar worden vooral gekenmerkt door hun relatief lage scores voor de PCM en de kapitaalintensiteit.

46232 'Groothandel in levende dieren, m.u.v. levend vee' heeft een relatief hoge kapitaalintensiteit (1,14), terwijl de 47222 'Detailhandel in vlees van wild en van gevogelte in gespecialiseerde winkels' een relatief hoge PCM heeft (0,36). 46761 'Groothandel in diamant en andere edelstenen' blijkt relatief stabiel te zijn volgens de dynamische indicatoren. Geen van deze drie sectoren maakt deel uit van de top 50 van de dienstensectoren.

3.2.2 Netwerkdiensten

Van de 11 netwerkdiensten die aanwezig zijn in de top 50, zijn er drie afkomstig uit de telecommunicatie (NACE 61) (zie tabel 6). Deze drie sectoren kwamen ook reeds naar voor in de screening van 2014. Hetzelfde geldt voor de sector 5310 'Postdiensten in het kader van de universele dienstverplichting'. Andere netwerkdiensten behoren tot de afdelingen 49-52 van het vervoer (zoals 5121 'Goederenvervoer door de lucht') of aanvullende vervoerdiensten (zoals de 5222 'Diensten in verband met vervoer over water' en 5223 'Diensten in verband met de luchtvaart'). Enkel 5040 'Goederenvervoer over binnenwateren' kwam niet voor in de top 50 van de screening in 2014.

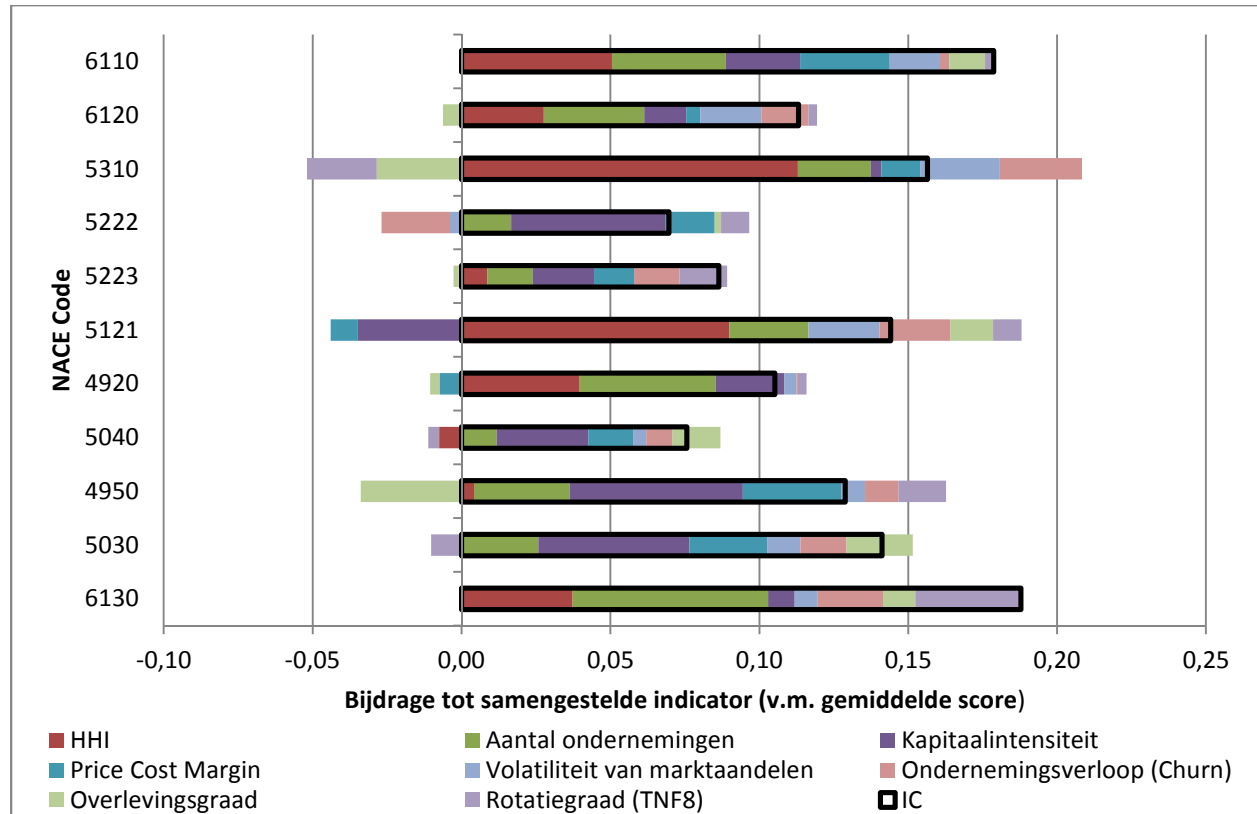
Tabel 6 Lijst van de top 50 van de dienstensectoren - Netwerkdiensten

Transport (NACE 49-51)	Vervoerondersteunende activiteiten (NACE 52)	Posterijen en koeriers (NACE 53)	Telecommunicatie (NACE 61)
4920 'Goederenvervoer per spoor' 4950 'Vervoer via pijpleidingen' 5030 'Personenvervoer over binnenwateren' 5040 'Goederenvervoer over binnenwateren' 5121 'Goederenvervoer door de lucht'	5222 'Diensten in verband met vervoer over water' 5223 'Diensten in verband met de luchtvaart'	5310 'Postdiensten in het kader van de universele dienstverplichting'.	6110 'Draadgebonden telecommunicatie' 6120 'Draadloze telecommunicatie' 6130 Telecommunicatie via satelliet

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, NBB, eigen berekeningen

De sectoren met de hoogste binnenlandse omzet zijn de sectoren voor draadgebonden (NACE 6110) en draadloze telecommunicatie (NACE 6120). Ze worden gekenmerkt door een hoge concentratie en kapitaalintensiteit, een klein aantal exploitanten en de lage veranderlijkheid van marktaandelen (zie grafiek 6). De sector 5310 'Postdiensten in het kader van de universele dienstverplichting' heeft eveneens een hoge omzet en is sterk geconcentreerd als gevolg van de aanwezigheid van een historische actor (HHI 0,98).

Grafiek 6 Bijdrage van de afzonderlijke indicatoren aan de eindscore van de sectoren, Netwerkdiensten

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, NBB, eigen berekeningen

De sectoren voor vervoer en vervoerondersteunende activiteiten uit de top 50 worden gekenmerkt door een hoge kapitaalintensiteit, met uitzondering van 5121 'Goederenvervoer door de lucht'. Bovendien zijn deze sectoren sterk geconcentreerd en bestaan ze uit een klein aantal ondernemingen. 4950 'Vervoer via pijpleidingen' en 5030 'Personenvervoer over binnenwateren' worden gekenmerkt door de hoge winstmarge-indicator (PCM van respectievelijk 39 % en 34 %).

Verschillende andere sectoren springen in het oog bij de analyse van de individuele indicatoren. Zo is sector 5221 'Diensten in verband met vervoer te land' aanwezig in de resultaten van de screening in 2014 en toont de sector nu nog steeds een relatief hoge concentratie (HHI 0,40) en een hoge kapitaalintensiteit (0,94). Een andere sector, ook aanwezig in de resultaten van de screening van 2014, NACE 5020 'Goederenvervoer over zee- en kustwateren' noteert een bijzonder hoge kapitaalintensiteit (1,91).

3.2.3 Verhuur en lease (NACE 77)

Van de verhuur- en leaseactiviteiten (NACE 77) maken 11 sectoren deel uit van de top 50 van de dienstensectoren, wat neerkomt op meer dan een sector op vijf (zie tabel 7). Vijf sectoren behoren tot NACE 772 'Verhuur en lease van consumentenartikelen', zoals 'Verhuur en lease van vaat- en glaswerk, keuken- en tafelgerei, elektrische huishoudapparaten en andere huishoudelijke benodigdheden' (NACE 77293) en 'Verhuur en lease van medisch en paramedisch materieel' (NACE 77295). Vijf maken deel uit van NACE 773 'Verhuur en lease van andere machines en werktuigen en andere materiële goederen', zoals 'Verhuur en lease van kantoormachines, inclusief computers' (NACE 7733), en 'Verhuur en lease van schepen' (NACE 7734). De resterende sector is NACE 7711 'Verhuur en lease van personenauto's en lichte bestelwagens (kleiner dan 3,5 ton)'.

Tabel 7 Lijst van de top 50 van de dienstensectoren - Verhuur en lease

Verhuur en lease van motorvoertuigen (NACE 771)	Verhuur en lease van consumentenartikelen (NACE 772)	Verhuur en lease van andere machines en werktuigen en andere materiële goederen (NACE 773)
NACE 7711 'Verhuur en lease van personenauto's en lichte bestelwagens (kleiner dan 3,5 ton)'	77291 'Verhuur en lease van machines, apparatuur en handgereedschap voor doehet-zelvers', 77293 '... van vaat- en glaswerk, keuken- en tafelgerei, elektrische huishoudapparaten en andere huishoudelijke benodigdheden' 77294 '... van textiel, kleding, sieraden en schoeisel' 77295 '... van medisch en paramedisch materieel' 77296 '...van bloemen en planten'	7733 'Verhuur en lease van kantoormachines, inclusief computers' 7734 '... van schepen', 77391 '... van speel-, amusement-, en verkoopautomaten', 77394 '... van woon- en bureelcontainers en dergelijke accommodatie' 77399 '... van andere machines en werktuigen en andere materiële goederen'

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, NBB, eigen berekeningen

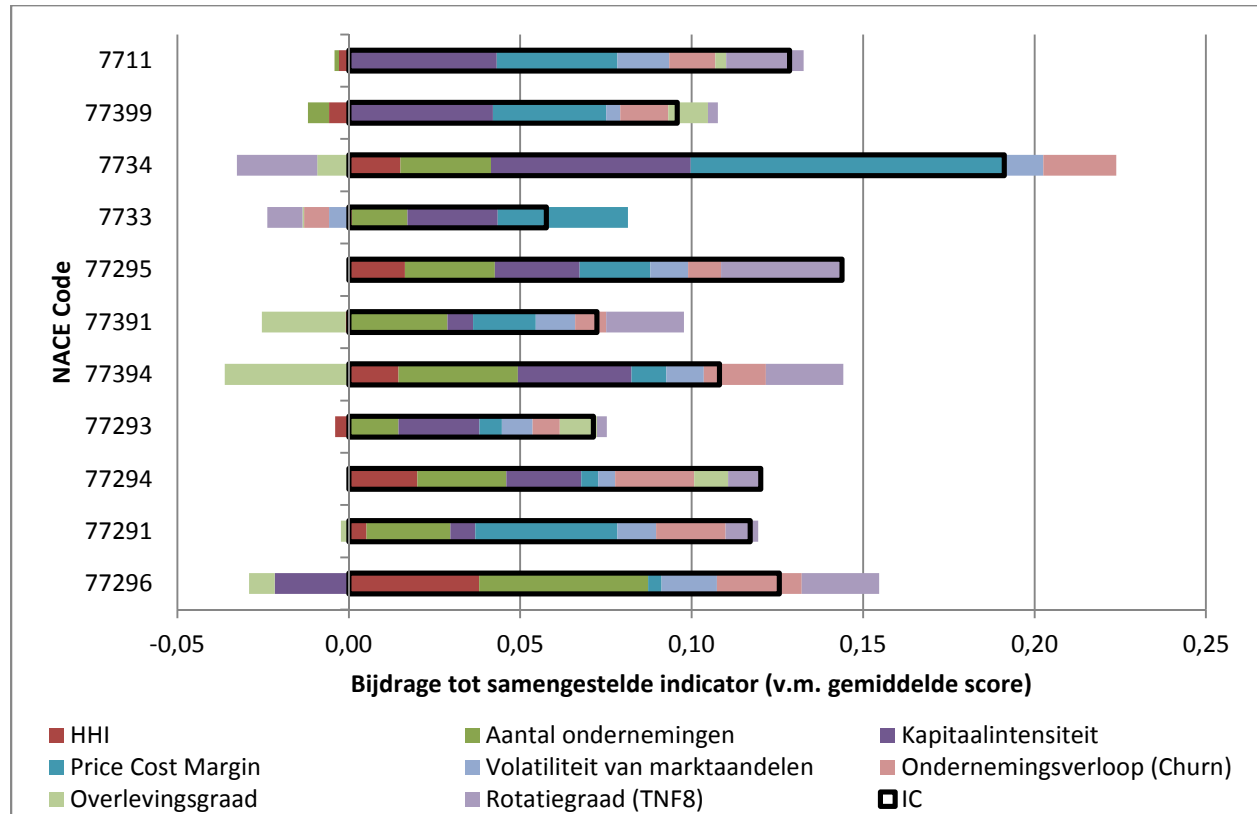
Van deze sectoren maken enkel 7734 'Verhuur en lease van schepen' en 7733 'Verhuur en lease van kantoormachines, inclusief computers' geen deel uit van de top 50 van de screening van 2014.

Deze sectoren worden gekenmerkt door een hoge kapitaalintensiteit (zie grafiek 7), met uitzondering van de 77295 'Verhuur en lease van medisch en paramedisch materieel'. Al deze sectoren hebben ook een Price Cost Margin die hoger ligt dan het gemiddelde voor dienstensectoren (0,12)²⁹. De drie sectoren met de hoogste binnenlandse omzet vertonen hoge waarden voor deze beide indicatoren, namelijk 7711 'Verhuur en lease van personenauto's en lichte bestelwagens (kleiner dan 3,5 ton)', 77399 'Verhuur en lease van andere machines en werktuigen en andere materiële goederen' en 7734 'Verhuur en lease van schepen'.

Deze 11 sectoren worden tevens gekenmerkt door een relatieve stabiliteit: bijvoorbeeld, 77394 'Verhuur en lease van woon- en bureelcontainers en dergelijke accommodatie' en 77294 'Verhuur en lease van textiel, kleding, sieraden en schoeisel' vallen op door hun opmerkelijk laag aantal betekenisvolle toetreders en uittreders.

²⁹ Vijf van deze sectoren zijn aanwezig in de top 10 van dienstensectoren op basis van de Price Cost Margin, namelijk 7734, 7711, 77291, 77399 en 7733.

Grafiek 7 Bijdrage van de afzonderlijke indicatoren aan de eindscore van de sectoren, Verhuur en lease

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, NBB, eigen berekeningen

Sector 7712 'Verhuur en lease van vrachtwagens en overige motorvoertuigen (groter dan 3,5 ton)', die in de top 50 voorkwam in de screening van 2014, maakt geen deel meer uit van de huidige top 50 van de dienstensectoren. Deze sector heeft hoge scores voor kapitaalintensiteit en Price Cost Margin.

Behalve de sectoren die deel uitmaken van de top 50 van de dienstensectoren, vallen nog andere sectoren op door hun hoge kapitaalintensiteit. Dat geldt met name voor 7732 'Verhuur en lease van machines en installaties voor de bouwnijverheid en de weg- en waterbouw' (1,25) en 77299 'Verhuur en lease van andere consumentenartikelen, n.e.g.' (2,55). Sector 77292 'Verhuur en lease van televisietoestellen en andere audio- en videoapparatuur' vertoont dan weer een opvallend hoge winstmarge-indicator (PCM 32 %).

3.2.4 Mediadiensten (NACE 58 tot 60 en NACE 63)

De mediadiensten die in de top 50 van de dienstensectoren voorkomen, zijn 5812 'Uitgeverijen van adresboeken en mailinglijsten', 5914 'Vertoning van films', 6020 'Programmeren en uitzenden van televisieprogramma's' en 6391 'Persagentschappen'. Behalve de laatste sector (6391) kwamen al deze sectoren ook reeds naar voor in de screening van 2014.

Tabel 8 Lijst van de top 50 van de dienstensectoren - Mediadiensten

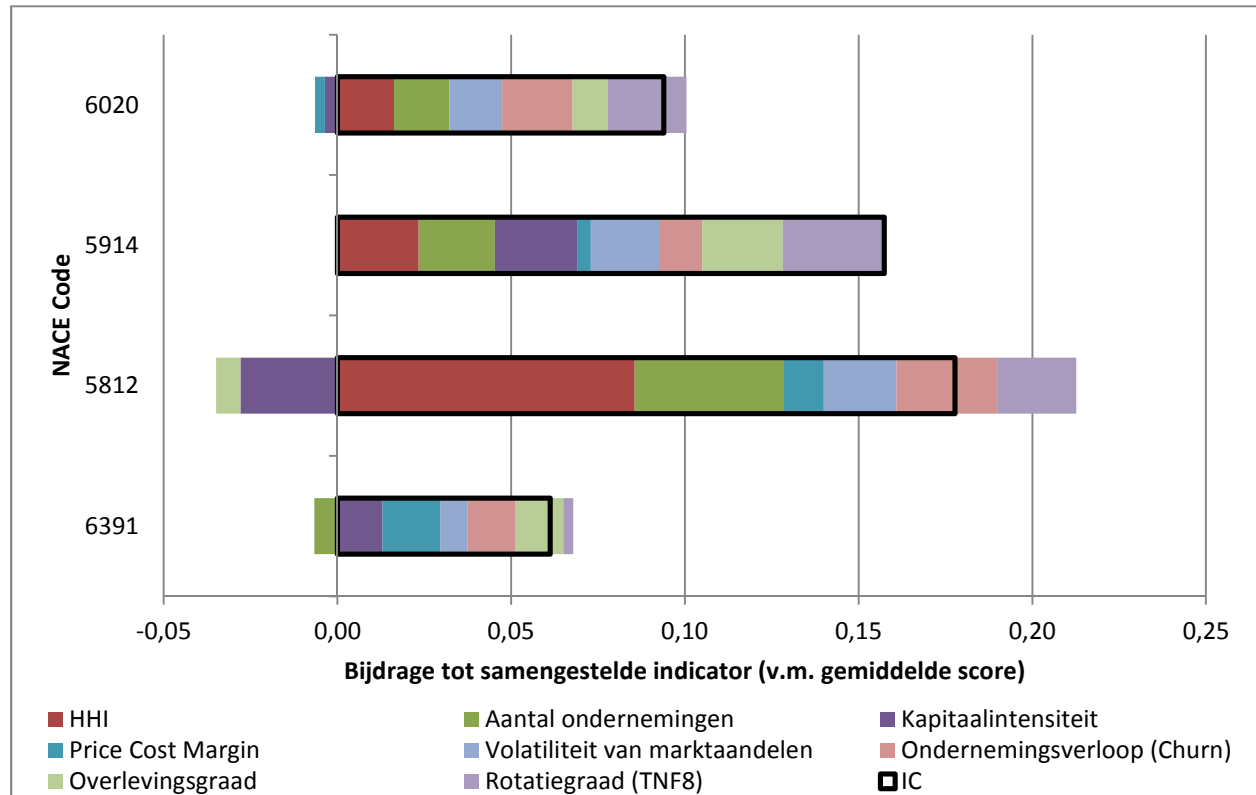
Uitgeverijen (NACE 58)	Productie van films en video- en televisieprogramma's, maken van geluidsopnamen en uitgeverijen van muziekopnamen (NACE 59)	Programmeren en uitzenden van radio- en televisieprogramma's (NACE 60)	Dienstverlenende activiteiten op het gebied van informatie (NACE 63)
5812 'Uitgeverijen van adresboeken en mailinglijsten'	5914 'Vertoning van films'	6020 'Programmeren en uitzenden van televisieprogramma's'	6391 'Persagentschappen'

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, NBB, eigen berekeningen

De eerste drie sectoren van grafiek 8 worden gekenmerkt door een hoge concentratie en een beperkt aantal ondernemingen. Bovendien vertonen ze een lage rotatiegraad (TNF 8) en een lage veranderlijkheid van marktaandelen. De sectoren 6020 'Programmeren en uitzenden van televisieprogramma's' en 5812 'Uitgeverijen van adresboeken en mailinglijsten' scoren echter lager dan gemiddeld voor de kapitaalintensiteit.

Enkel 5812 'Uitgeverijen van adresboeken en mailinglijsten' (PCM 22 %) en 6391 'Persagentschappen' (PCM 26 %) hebben een hoge winstmarge-indicator. Omgekeerd heeft de sector 6020 'Programmeren en uitzenden van televisieprogramma's' een Price Cost Margin (0,10) die lager ligt dan het gemiddelde van de dienstensectoren (0,12).

Grafiek 8 Bijdrage van de afzonderlijke indicatoren aan de eindscore van de sectoren, Mediadiensten

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, NBB, eigen berekeningen

Van de mediadiensten die niet in de top 50 voorkomen, valt de sector 6311 'Gegevensverwerking, webhosting en aanverwante activiteiten' op door zijn hoge kapitaalintensiteit (0,86) en Price Cost Margin (0,36). De sector 59111 'Productie van bioscoopfilms' onderscheidt zich door zijn hoge Price Cost Margin (0,54) terwijl 5813 'Uitgeverijen van kranten' gekenmerkt wordt door de lage rotatiegraad (TNF 8).

3.2.5 Andere diensten

Bij de 12 andere sectoren uit de top 50 zijn de sterkst vertegenwoordigde activiteitenbranches 'Verschaffen van accommodatie' (NACE 55) en 'Andere persoonlijke diensten' (NACE 96), met elk drie sectoren (zie tabel 9). Exploitatie van en handel in onroerend goed (NACE 68) volgt met twee sectoren.

Tabel 9 Lijst van de top 50 van de dienstensectoren - Andere dienstensectoren

Verschaffen van accommodatie (NACE 55)	Exploitatie van en handel in onroerend goed (NACE 68)	Overige persoonlijke diensten (NACE 96)	Andere
55202 'Vakantieparken' 55203 'Gites, vakantiewoningen en -appartementen' 5530 'Kampeerterreinen en kampeerauto- en caravanterreinen'	68202 'Verhuur en exploitatie van sociale woningen' 68204 '... van terreinen'	96011 'Activiteiten van industriële wasserijen' 96031 'Uitvaartverzorging' 96032 'Beheer van kerkhoven en activiteiten van crematoria'	42911 'Baggerwerken' 71201 'Technische controle van motorvoertuigen' 7500 'Veterinaire diensten' 9523 'Reparatie van schoeisel en lederwaren'

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, NBB, eigen berekeningen

De belangrijkste sectoren volgens hun binnenlandse omzet zijn 42911 'Baggerwerken', 68202 'Verhuur en exploitatie van sociale woningen', 7500 'Veterinaire diensten' en 96011 'Activiteiten van industriële wasserijen'.

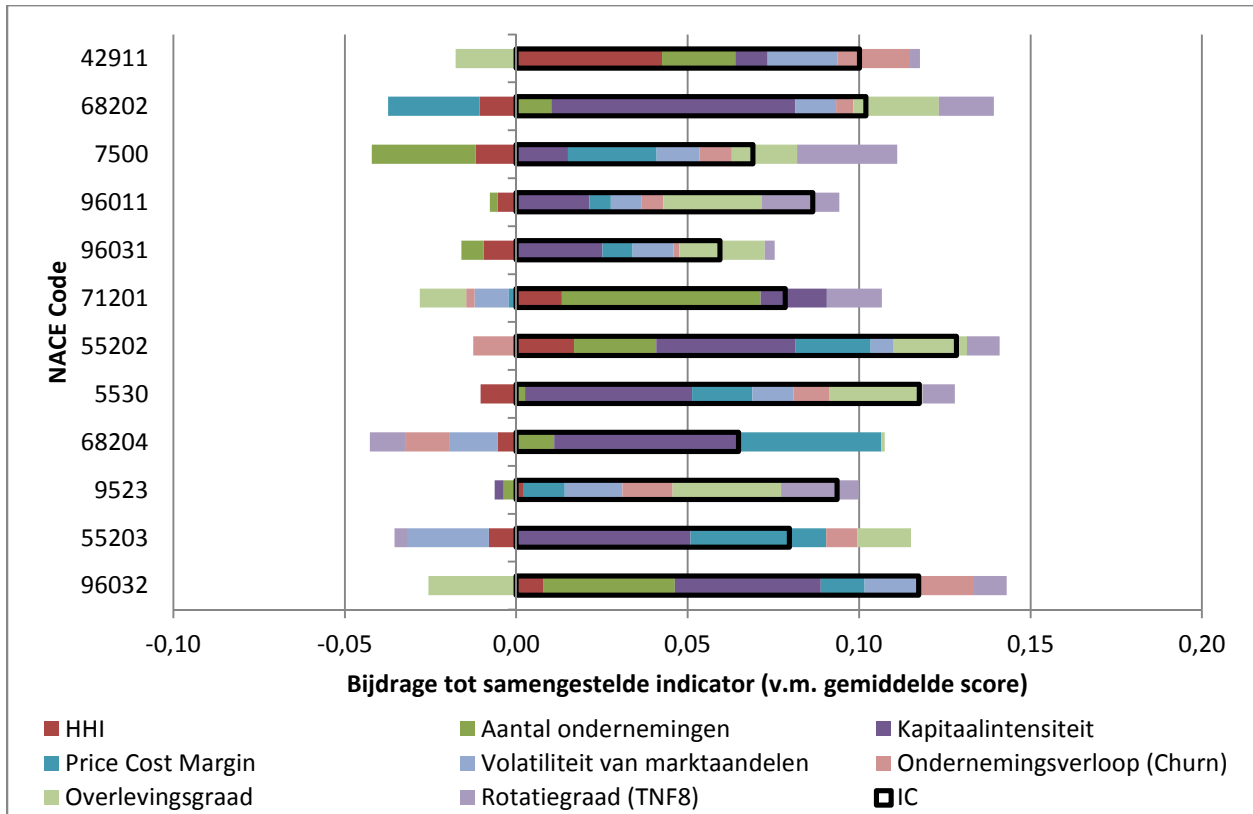
Zeven van deze 12 sectoren kwamen ook reeds voor in de top 50 van de screening in 2014. Nieuwkomers zijn 96031 'Uitvaartverzorging', 9523 'Reparatie van schoeisel en lederwaren', 68204 'Verhuur en exploitatie van terreinen', 55203 'Gites, vakantiewoningen en -appartementen' en 7500 'Veterinaire diensten'.

Afgezien van 9523 'Reparatie van schoeisel en lederwaren' worden al deze sectoren gekenmerkt door een hoge kapitaalintensiteit (zie grafiek 9). Dat geldt met name voor sectoren die onder accommodatie (NACE 55) en vastgoedactiviteiten (NACE 68) vallen.

Sommige van deze sectoren hebben een zeer hoge winstmarge-indicator, zoals 68204 'Verhuur en exploitatie van terreinen' (0,46), 55203 'Gites, vakantiewoningen en -appartementen' (0,45), 7500 'Veterinaire diensten' (0,34) en 55202 'Vakantieparken' (0,30). Omgekeerd hebben de sectoren 68202 'Verhuur en exploitatie van sociale woningen' (-0,09) en 71201 'Technische controle van motorvoertuigen' (0,10) een Price Cost Margin die lager ligt dan het gemiddelde van de dienstensectoren (0,12).

96032 'Beheer van kerkhoven en activiteiten van crematoria', 42911 'Baggerwerken' en 9523 'Reparatie van schoeisel en lederwaren' worden gekenmerkt door een hoge stabiliteit (gemeten aan de hand van de veranderlijkheid van marktaandelen en het ondernemingsverloop).

Grafiek 9 Bijdrage van de afzonderlijke indicatoren aan de eindscore van de sectoren, Andere dienstensectoren

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, NBB, eigen berekeningen

Buiten de sectoren uit de top 50, vallen enkele andere sectoren op door een of meer individuele indicatoren. Zo hebben sectoren 68203 'Verhuur en exploitatie van eigen of geleased niet-residentieel onroerend goed, exclusief terreinen' en 68201 'Verhuur en exploitatie van eigen of geleased residentieel onroerend goed, exclusief sociale woningen' een hoge kapitaalintensiteit en Price Cost Margin. Hetzelfde geldt voor 6810 'Handel in eigen onroerend goed'.

Sommige sectoren vallen op door hun hoge concentratie, zoals 7912 'Reisorganisatoren', 4212 'Bouw van boven- en ondergrondse spoorwegen' en 6831 'Bemiddeling in onroerend goed'. 7912 noteert een hoge stabiliteit (zwakke veranderlijkheid van marktaandelen en laag ondernemingsverloop). 7820 'Uitzendbureaus' valt eveneens op door zijn lage veranderlijkheid van marktaandelen en ondernemingsverloop.

4 Besluit

Het belangrijkste doel van dit onderzoek is het identificeren van sectoren die in aanmerking komen voor een verdere analyse van de marktwerking. De resultaten vormen geen definitief oordeel, maar slechts een eerste stap. Enkel meer diepgaande marktanalyses, die rekening houden met de dynamiek van vraag en aanbod en met de specifieke kenmerken van de sectoren, laten toe een precieze inschatting te maken van de effectieve marktwerking.

De resultaten van deze screening zijn consistent met de resultaten die vorig jaar werden gepubliceerd en stroken met de economische actualiteit. Diverse sectoren van niet-metaalhoudende minerale producten en verhuur- en leaseactiviteiten komen specifiek naar voor in deze screening.

Verskillende modelleringsmethoden werden uitgetest en wijzen op een aanzienlijke robuustheid van de resultaten.

Deze horizontale screening wordt jaarlijks uitgevoerd. Er worden meerdere mogelijke verbeteringen overwogen in de toekomst, zowel op het vlak van de gegevensbronnen, als van de modelleringsaanpak en de gekozen indicatoren.

5 Bijlagen

Bijlage 1: Definitie van de indicatoren

Indicatoren van de marktstructuur

Aantal ondernemingen

De indicator aantal ondernemingen betreft het aantal Belgische ondernemingen die op de binnenlandse markt actief zijn in een bepaalde sector. Deze indicator werd in het leven geroepen omdat sectoren met weinig bedrijven een hoger risico vertonen op afspraken over prijzen of andere marktaspecten.

Herfindahl-Hirshman Index (HHI)

De Herfindahl-Hirschman Index wordt gedefinieerd als de som van de kwadraten van de marktaandelen van alle ondernemingen in een bepaalde sector. De waarde van de HHI bevindt zich tussen $1/N$ en 1, met N als het aantal ondernemingen in de sector. Een grote heterogeniteit tussen de marktaandelen gaat vaak gepaard met een hoge concentratie en een hoge HHI.

In het geval van een zuiver monopolie heeft de HHI een waarde van 1. De HHI wordt vaak gebruikt voor het evalueren van de concentratie (of asymmetrie) van een sector. Ondanks het complexe verband tussen de concentratiegraad (zoals gemeten door HHI) en de marktmacht, wordt er algemeen aangenomen dat een grotere marktmacht samengaat met een hogere concentratie van de bedrijven. Dit kan resulteren in minder gunstige omstandigheden voor de mededinging.

Importpenetratie

De importpenetratie van een sector wordt in deze studie gedefinieerd als de verhouding tussen de waarde van de import van de producten, behorende tot deze sector, en de waarde van het totale schijnbare verbruik van de producten van deze sector in België.

Als IMP_p de waarde is van de invoer van product p behorende tot sector S , dan is de importpenetratie IP_S voor sector S gelijk aan:

$$IP_S = \frac{\sum_{p \in S} IMP_p}{\sum_{i \in S} Binnenl. omzet_i + \sum_{p \in S} IMP_p}$$

Een hoge coëfficiënt wijst op een hoge blootstelling van de sector aan concurrentie vanwege buitenlandse bedrijven die soortgelijke producten op de binnenlandse markt aanbieden. Die openheid ten opzichte van internationale handel verzwakt de positie van minder rendabele binnenlandse bedrijven.

Meer openheid kan daarom onder bepaalde voorwaarden gepaard gaan met hogere concurrentie op de binnenlandse markt. Deze sectoranalyse focust op de sectoren met weinig tot geen openheid. De importpenetratie laat toe om de resultaten van andere indicatoren te nuanceren, met name de HHI-indicator (de concentratie op de binnenlandse markt) en het aantal ondernemingen" (aantal bedrijven actief op de binnenlandse markt).

Kapitaalintensiteit

De kapitaalintensiteit van een sector is een graadmeter voor de hoeveelheid kapitaal dat nodig is om een euro te genereren aan totale bedrijfsopbrengsten. De indicator wordt berekend als de verhouding tussen enerzijds de totale kapitaalgoederenvoorraad van de sector (K_S) en anderzijds de totale bedrijfsopbrengsten (Y_S) van alle ondernemingen uit sector S.

$$CAPINT_S = \frac{K_S}{Y_S}$$

In theorie schommelen de waarden van deze indicator tussen 0 en oneindig. Wanneer de verhouding tussen de kapitaalvoorraad en de totale bedrijfsopbrengsten hoog is, ondervinden nieuwe of kleine bedrijven meer moeilijkheden om zich te vestigen of te handhaven op de markt. Dat kan leiden tot een potentieel concurrentieprobleem in kapitaalintensieve sectoren.

PCM - Price Cost Margin

Deze indicator analyseert de winstmarge van een sector. Voor bedrijf i wordt deze marge (hieronder vermeld als L) gedefinieerd als het verschil tussen de verkoopprijs (p) en de marginale kost van de productie (MC), gedeeld door de verkoopprijs:

$$L_i = \frac{p_i - MC_i}{p_i}$$

De PCM-indicator meet dus in hoeverre de prijs van een product hoger ligt dan de marginale kostprijs van de productie (ten opzichte van de prijs). Als een onderneming bijvoorbeeld een product dat 90 EUR kost aan productie verkoopt voor 100 EUR, ontstaat een marge van 10 % op dat product.

Op sectorniveau kan deze marge worden berekend door de verschillende ondernemingen in de beschouwde sector te wegen met hun respectievelijke marktaandelen:

$$L_S = \sum_{i \in S}^N m_i \frac{p_i - MC_i}{p_i}$$

waarbij m_i het marktaandeel voorstelt van bedrijf i dat behoort tot sector S.

In de praktijk is de berekening van de winstmarge niet eenvoudig, omdat gegevens nodig zijn over de prijzen en de marginale kostprijs van de verschillende bedrijven. Een directe benadering op basis van micro-economische bedrijfsgegevens blijkt erg moeilijk. Daarom wordt er in veel studies een indirecte methode gebruikt waarbij de marge wordt geschat met behulp van econometrische modellen. Deze modellen meten de impact van kortetermijnfluctuaties in zowel productie als in het geheel van productiefactoren.

In deze sectorscreening werd de marge L_S voor elke sector S geschat door de PCM-indicator, PCM_S . Deze indicator geeft de verhouding weer tussen twee variabelen (het bruto-exploitatieoverschot in de teller en de omzet³⁰ in de noemer) die bekomen worden via de structuurenquête ondernemingen³¹. In de screening van

---

³⁰ In vergelijking met de screening van 2014, houdt de noemer geen rekening meer met variaties van eindproducten (71) en geproduceerde vaste activa (72).

³¹ Deze variabelen worden gedefinieerd in het kader van de Europese Verordening 250/2009.

2014 werd de PCM-indicator uitsluitend bepaald op basis van de jaarrekeningen van bedrijven met een volledig schema. De structuurenquête geeft meer betrouwbare resultaten omdat ook rekening wordt gehouden met de kleine bedrijven die geen jaarrekening met een volledig schema indienen. De PCM-indicator veronderstelt dat alle bedrijven produceren onder constante schaalvoordelen. Deze versie van de PCM-indicator houdt geen rekening met de kapitaalkosten. Het is de bedoeling om in de toekomst ook de kapitaalkosten te integreren.

Indicatoren van de marktdynamiek

Ondernemingsverloop

Het gewogen ondernemingsverloop in jaar t wordt gedefinieerd als de som van de marktaandelen in jaar $t-1$ van de bedrijven die de markt verlaten in jaar t en de marktaandelen van de bedrijven die tot de markt toetreden in jaar t .

$$WCHURN_{St} = \sum_{i \in \{Ex_t\}} m_{i,t-1} + \sum_{i \in \{En_t\}} m_{it}$$

In theorie schommelen de scores tussen 0 en 2. Een score hoger dan 1 betekent dat een of meer grote spelers (op basis van marktaandelen) tot de markt zijn toegetreden of ze hebben verlaten. Een score van 0 duidt op een hoge stabiliteit van de sector en wijst erop dat geen enkel bedrijf is toe- of uitgetreden tijdens de bestudeerde periode.

Het ondernemingsverloop beschouwt de dynamische evolutie van de samenstelling van een sector door de ondernemingen te analyseren die toetreden tot de markt of de markt verlaten. Een lage indicatorwaarde kan duiden op bepaalde toe- of uittredingsdrempels.

Overlevingsgraad

De overlevingsgraad analyseert de demografische veranderingen van een sector. Een hoge overlevingsgraad duidt op een stabiele demografie, weinig nieuwe bedrijven en een hoge overlevingsgraad van de bestaande bedrijven op de markt. Een grote stabiliteit kan een potentieel risico inhouden dat voortvloeit uit de interacties tussen de ondernemingen, vooral bij sectoren met weinig bedrijven.

In een sector met weinig ondernemingen komen concurrentiebepurende afspraken gemakkelijker tot stand omdat de verschillende marktspelers elkaar kennen en ze het strategische gedrag van hun concurrenten dus beter kunnen inschatten. De overlevingsgraad kan ook wijzen op het bestaan van bepaalde toe- of uittredingsdrempels.

Een lage indicatorwaarde wijst op een relatief dynamische samenstelling van een sector met veel toe- en uittreeders. De toetreding van nieuwe bedrijven maakt het in stand houden van onderlinge afspraken tussen de bestaande bedrijven op de markt moeilijker.

De overlevingsgraad kan op verschillende manieren worden bepaald. Elke berekeningsmethode focust op andere aspecten. In deze studie werd de overlevingsgraad berekend als de verhouding tussen het aantal ondernemingen dat actief is gedurende de gehele geanalyseerde periode (2009-2013) en het aantal ondernemingen dat enkel actief is in het laatste jaar van de periode (2013):

$$\text{Overlevingsgraad} = \frac{\sum_{i=1}^N \prod_{t=1}^T x_i^t}{\sum_{i=1}^N x_i^T}$$

x_i^t voor bedrijf i is hierbij gelijk aan 1 als de onderneming actief is (en dus een positieve binnenlandse omzet had) gedurende het jaar t en gelijk aan 0 indien het bedrijf niet actief is.

Concreet wordt in 2013 het aantal actieve bedrijven gemeten die gedurende de hele geanalyseerde periode (2009-2013) actief waren. Door de gebruikte noemer wordt deze verhouding beïnvloed door het aantal toetreders tijdens de onderzochte periode. De waarde van de indicator ligt per definitie tussen 0 en 1: een waarde van 1 komt overeen met een hoge demografische stabiliteit van een sector (alle actieve bedrijven in de sector in 2013 waren ook reeds actief op de markt gedurende de voorgaande vier jaar).

Veranderlijkheid van marktaandelen

De veranderlijkheid van marktaandelen analyseert de dynamische evolutie van een sector, door de relatieve stabiliteit van de marktaandelen van de verschillende bedrijven in die sector te beschouwen. Deze indicator meet het totaal van de marktaandelen die door krimpende bedrijven worden overdragen aan groeiende bedrijven. Een lage waarde is een indicatie van een grote stabiliteit in de verdeling van de marktaandelen in een sector van het ene jaar op het andere, wat mogelijk kan wijzen op mededingingsproblemen en onderlinge afspraken tussen bedrijven. Daarnaast kan ook de aanwezigheid van toetredingsdrempels de ontwikkeling van nieuwe bedrijven afremmen, wat de stabiliteit van de verdeling van de marktaandelen binnen een sector kan beïnvloeden.

De mate van veranderlijkheid wordt berekend als de som van de absolute waarden van de wijzigingen in de marktaandelen van elke onderneming van een sector (gebaseerd op de binnenlandse omzet) gedeeld door twee:

$$\text{Volatility}_S^t = \sum_{i \in S} \frac{|m_i^t - m_i^{t-1}|}{2}$$

m_i^t is daarbij het marktaandeel van bedrijf i (berekend op basis van de binnenlandse omzet van de sector) in periode t .

De mate van veranderlijkheid kan variëren tussen 0 en 1. De veranderlijkheid van een bepaald jaar moet genuanceerd worden door rekening te houden met de gemiddelde veranderlijkheid over een langere periode. Een hoge mate van veranderlijkheid wijst niet noodzakelijk op een goede marktwerking maar kan ook voortvloeien uit een slechte conjunctuur, wetswijzigingen of hervormingen binnen de sector.

Rotatiegraad van ondernemingen (TNF8)

De rotatiegraad van ondernemingen (TNF8) berekent het verloop van de acht belangrijkste ondernemingen binnen een sector (op basis van de omzet) tussen 2009 en 2013. Als de sector uit ten minste 8 ondernemingen bestaat, liggen de waardes van deze indicator tussen 8 (status quo: dezelfde bedrijven maken deel uit van de top 8 van de sector voor de geanalyseerde periode) en 40 (volledige verandering van bedrijven). Een hoge waarde van deze indicator wijst op een hoge instabiliteit en dus op een mogelijk sterkere concurrentie.

Bijlage 2: Uitzuivering van de gegevens

Deze bijlage beschrijft de technische details en de gebruikte criteria voor de uitzuivering van de gegevens. Onderstaande Tabel 1 geeft een overzicht van de criteria die gebruikt werden voor de selectie van sectoren als ook de impact van elk criterium op het aantal uitgesloten sectoren en ondernemingen en de verwijderde omzet. Belangrijk is hierbij te vermelden dat sommige sectoren op basis van meerdere criteria kunnen worden uitgesloten. De tabel duidt voor elk criterium de werkelijke, incrementele impact aan.

Tabel 1: Selectie van sectoren: criteria en impact

Criteria			# Sect.	# Ondernemingen	Totale omzet (mia. EUR)
1	Sectoren zonder ondernemingen met een jaarrekening-omzet	NACE 4	9	51	14,8
		NACE 5	5	77	88,0
		Tot	44	128	102,8
2	Kleine sectoren (kleinste deciel van de overblijvende ondernemingen) met een aandeel van minder dan 25 % voor jaarrekening-omzet ten opzichte van de totale omzet	NACE 4	19	2.423	353,1
		NACE 5	13	1.586	190,1
		Tot	32	4.009	543,2
3	Sectoren waarvan 1 of meerdere indicatoren ontbreken	NACE 4	2	12	140,7
		NACE 5	1	9	60,3
		Tot	3	21	201,0
4	Oneigenlijke NACE-4-sectoren, met name NACE-4-sectoren met een verdere NACE-5-onderverdeling	NACE 4	81	6.573	3.973,4
5	Kleine sectoren (kleinste deciel van de overblijvende ondernemingen) met een onvoldoende statistische basis voor de structuurenquête-PCM				
5.a	Kleine sectoren met een aandeel in de totale structuurenquête-verkopen van meer dan 40 % vanwege ondernemingen waarvan de NACE-code volgens het ICN verschilt van deze van de structuurenquête	NACE 4	12	1.093	502,3
5.b	Kleine NACE5-sectoren met een onvoldoende betrouwbaarheid op vlak van omzet en ondernemingsgewichten	NACE 5	3	187	71,7
		Tot	15	1.280	574,0
Totaal van verwijderde sectoren		NACE 4	42	3.579	1.010,9
		NACE 5	103	8.432	4.383,6
		Tot	145	12.011	5.394,4
Totaal van weerhouden sectoren		NACE 4	346	274.989	474.990,3
		NACE 5	267	286.866	334.438,1
		Tot	613	561.855	809.428,4

Bron: Eigen berekeningen

De gebruikte criteria worden hieronder verder in detail beschreven. De eerste vier criteria werden zowel op NACE-4- als op NACE-5-sectoren toegepast terwijl criterium 5.a enkel op NACE-4-sectoren en criterium 5.b enkel op NACE-5-sectoren werd toegepast. In een eerste stap werden de 476 NACE-4-sectoren, die overblijven na de afbakening van de marktsectoren, onderzocht op de vijf criteria zoals aangeduid in de Tabel 1 (criteria 1 tot 4 en 5.a). Op basis van deze analyse werden 42 NACE-4-sectoren verwijderd en 434 NACE-4-sectoren behouden. Van deze 434 sectoren werd in een tweede stap bekeken of ze al dan niet verder konden worden opgesplitst in NACE-5-sectoren. 342 bleken niet verder opsplitsbaar en werden dus behouden als NACE-4-sectoren. De overige 92 NACE-4-sectoren werden in de derde stap verder opgesplitst in in totaal 388 sectoren, meer bepaald 303 NACE-5-sectoren en 85 zogenaamde "oneigenlijke NACE-4-sectoren". Hiermee worden sectoren bedoeld, waarin ondernemingen werden ondergebracht met een NACE-4-code, maar die tegelijk ook verder zijn onderverdeeld in twee of meerdere NACE-5-sectoren. Stap 4 bestaat uit het screenen van deze 388 NACE-5-sectoren op basis van vijf criteria zoals aangeduid in Tabel 1 (criteria 1 tot 4 en 5.b.). Voor vier NACE-4-sectoren bleek het niet aangewezen om ze in NACE-5-sectoren op te splitsen, omdat voor elk van deze NACE-4-sectoren slechts één NACE-5-sector zou behouden blijven. Daarom werden deze vier NACE-4-sectoren bij de 342 reeds eerder genoemde niet-gesplitste NACE-4-sectoren gevoegd. De overblijvende 88 NACE-4-sectoren werden opgesplitst in in totaal 370 NACE-5-sectoren, met name 81 oneigenlijke NACE-4-sectoren en 289 NACE-5-sectoren. Na screening werden 267 van deze sectoren behouden en 103 verwijderd, waaronder de 81 oneigenlijke NACE-4-sectoren.

De eerste 4 criteria zijn identiek aan deze van de vorige screening.

Criterium 1 bestaat uit het verwijderen van sectoren waar geen enkele onderneming een jaarrekeningomzet heeft en waarvoor de kapitaalintensiteit dus niet kan worden berekend.

Met criterium 2 worden relatief kleine sectoren verwijderd met slechts een beperkte dekking van de omzet uit de jaarrekeningen:

- Met 'relatief klein' worden sectoren bedoeld die tot het eerste deciel (in termen van totale omzet) behoren. In de praktijk gaat het om industriële sectoren met minder dan 6,6 of 13,5 miljoen EUR omzet, voor respectievelijk NACE-4- of NACE-5-sectoren of dienstensectoren met minder dan 64,5 of 40,7 miljoen EUR omzet in 2013, voor respectievelijk NACE-4 of NACE-5-sectoren.
- De 'dekking van de omzet uit de jaarrekeningen' werd berekend als de verhouding tussen het totaal van de omzet vanwege ondernemingen, wiens omzet geheel of gedeeltelijk van jaarrekeningen afkomstig is, tegenover de totale omzet van de sector. Een minimumdrempel van 25 % wordt gebruikt, vanuit de redenering dat voor de sectoren met lagere waarden de indicator kapitaalintensiteit, die uitsluitend op basis van jaarrekeninginformatie worden berekend, minder betrouwbaar is.

Criterium 3 resulteert in de verwijdering van in totaal 3 bijkomende sectoren, waarvoor 1 of meerdere indicatoren ontbreken.

Criterium 4 bestaat uit het verwijderen van de 81 oneigenlijke NACE-4-sectoren.

Criteria 5.a en 5.b hebben te maken met de nieuwe gegevensbron die vanaf deze screening werd gebruikt, namelijk de structuurenquête ondernemingen. Beide criteria zijn erop gericht om een voldoende betrouwbaarheid te waarborgen voor de PCM-indicator, berekend met deze structuurenquête-gegevens. Criterium 5.a is gericht op NACE-4-sectoren en vloeit voort uit de verschillen die bestaan voor een beperkt aantal ondernemingen tussen hun NACE-code volgens de structuurenquête en hun NACE-code volgens het INR. Men kan ervan uitgaan dat de structuurenquête-NACE-code de meest betrouwbare is van deze twee NACE-codes. Het is niet mogelijk om deze NACE-codes in de microgegevens op een statistisch correcte manier aan te passen. Daarom worden die kleine sectoren, met name sectoren behorende tot het kleinste deciel, weggelaten indien de ondernemingen met een verschillende NACE-code instaan voor meer dan 40 % van de totale structuurenquête-verkopen van de sector. Voor in totaal 12 sectoren is dit het geval.

Criterium 5.b heeft te maken met de splitsing van NACE-4 in NACE-5-sectoren. De structuurenquête wordt als gestratificeerde steekproef op basis van NACE-4-sectoren opgebouwd. Over de statistische betrouwbaarheid van PCM-indicatoren, berekend voor NACE-5-sectoren, kunnen dus strikt genomen geen waarborgen worden gegeven. Op basis daarvan had men voor de optie kunnen kiezen om daarom de hele screening slechts voor NACE-4-sectoren uit te voeren. Het nadeel van deze optie is het verlies aan alle bijkomende informatie die voortvloeit uit de indeling in NACE-5-sectoren. Daarom werd voor een meer pragmatische oplossing gekozen, namelijk om NACE-5-sectoren te behouden en om via een criterium 5.b op een pragmatische, benaderende manier rekening te houden met de eventueel verminderde betrouwbaarheid van PCM-gegevens op NACE-5-niveau. Criterium 5.b sluit kleine NACE-5-sectoren uit waarvan de PCM-indicator als onbetrouwbaar kan worden bestempeld.

Concreet wordt gebruik gemaakt van twee drempels, namelijk een omzeldrempel en een ondernemingsdrempel. De omzeldrempel wordt berekend als de verhouding tussen enerzijds het aandeel van de structuurenquête-verkopen van de betrokken NACE-5-sector in de totale structuurenquête-verkopen van de bovenliggende NACE-4 sector en anderzijds het aandeel van de totale omzet van de betrokken NACE-5-sector tegenover de totale omzet van bovenliggende NACE-4 sector. Een omzeldrempel van 50 % of meer

wordt als betrouwbaar beschouwd. Voor NACE-5-sectoren met een omzeldrempel van minder dan 50 % wordt een ondernemingsdrempel berekend, als de verhouding tussen enerzijds het aandeel van het totaal van de ondernemingsgewichten van de betrokken NACE-5-sector in het totale ondernemingsgewicht van de bovenliggende NACE-4 sector en anderzijds het aandeel van het totaal aantal ondernemingen van de betrokken NACE-5-sector tegenover het totaal aantal ondernemingen van de bovenliggende NACE-4 sector. Wanneer ook deze ondernemingsdrempel minder dan 50 % bedraagt en indien het over een kleine sector gaat, behorende tot het laagste deciel, wordt de sector uitgesloten.

Op het totaal van 289 onderzochte NACE-5-sectoren komen 10 sectoren in aanmerking voor verwijdering. Slechts 3 worden er effectief uitgesloten op basis van dit criterium omdat de 7 overige reeds door andere criteria werden uitgesloten, met name 2 door criterium 1 en 5 door criterium 2.

Bijlage 3: Price Cost Margin op basis van de Structuurenquête ondernemingen en vergelijking met de PCM op basis van de jaarrekeningen

In de voorgaande horizontale screening werd de PCM-Price cost margin berekend op basis van de gegevens van de jaarrekeningen van ondernemingen volgens het volledig model, wat een zeer betrouwbare en redelijk representatieve bron is. Voor deze nieuwe screening werd gekozen voor de structuurenquête als alternatieve bron voor de PCM. Deze laat een verdere verhoging van de betrouwbaarheid en de representativiteit toe. Vooreerst zijn er immers bij de structuurenquête in vergelijking met de jaarrekeningen gegevens van meer dan dubbel zoveel ondernemingen beschikbaar, namelijk 39.876 tegenover 18.200 (voor het jaar 2013). Daarenboven is de statistische representativiteit van structuurenquêtegegevens hoger omdat ze bekomen worden op basis van een gestratificeerde steekproef. In deze bijlage worden de resultaten van de beide alternatieven voor het jaar 2013 in detail beschreven en met elkaar vergeleken.

De PCM op basis van de jaarrekeningen gebruikt de volgende formule:

$$PCM_S = \sum_{i \in S} m_i PCM_i = \sum_{i \in S} m_i \frac{SALES_i - COST_i}{SALES_i}$$

- waarbij $SALES_i$ de totale bedrijfsopbrengsten zijn, hieronder verder aangeduid als jaarrekening-omzet, berekend als volgt: rubriek 70 (omzet) + 71 (wijzigingen in de voorraden en in de bestellingen in uitvoering) + 72 (geproduceerde vaste activa) + 74 (andere bedrijfsopbrengsten) – 740 (bedrijfs subsidies en andere compenserende bedragen).
- $COST_i$ de variabele kosten van bedrijf i voorstellen, m.n. de kosten verbonden aan de aankoop van handelsgoederen en andere goederen (rubriek 60 en 61 uit het MAR) en aan de lonen (rubriek 62).
- en m_i het marktaandeel voorstelt van bedrijf i (berekend op basis van de Sales).

Het verschil tussen Sales en Cost vormt de bedrijfswinst en duiden we in de verdere tekst aan als jaarrekening-winst. De jaarrekening-PCM is dus gelijk aan de jaarrekening-winst gedeeld door jaarrekening-omzet.

De structuurenquête is een jaarlijkse statistiek die in het kader van Eurostat door alle EU-landen wordt geproduceerd onder de noemer van "Structural Business Survey". De statistiek betreft de belangrijkste structurele kenmerken van de ondernemingen, weergegeven aan de hand van zogenaamde basisvariabelen, en maakt gebruik van een gestratificeerde steekproef uit de ondernemingspopulatie, ingedeeld volgens NACE-4-code en volgens 6 grootteklassen. Uit de klassen met de grootste ondernemingen worden alle ondernemingen exhaustief ondervraagd. Uit de andere klassen wordt in volgorde van afnemende grootteklasse een dalende verhouding toegepast tussen steekproefgrootte en ondernemingspopulatie gaande tot 1 op 60. Voor de selectie van ondernemingen uit de kleinere grootteklassen, wordt een 3-jaren-beurtrol toegepast tussen ondernemingen uit de industrie plus de bouw, de handel plus de horeca en andere diensten. Van ondernemingen die in jaar n werden geselecteerd, worden de waarden in jaar n op basis van de enquête bepaald en in de jaren $n+1$ en $n+2$ op basis van een statistisch schattingsmodel.

De structuurenquête-PCM voor de sector S wordt berekend als de verhouding tussen de som van de Gewogen Bruto Marges en de som van de Gewogen Verkopen voor alle ondernemingen i behorende tot sector S , die een waarde hebben voor zowel de Bruto Marge als de Verkopen:

$$PCM_{SBS} = \frac{\sum_{i \in S} \text{Gewogen Bruto Marge}}{\sum_{i \in S} \text{Gewogen Verkopen}}$$

Voor de Verkopen wordt de basisvariabele V_12110 uit de structuurenquête genomen, gedefinieerd wordt als de "marktverkopen van goederen of diensten aan derden" en verder aangeduid als structuurenquête-verkopen. De Bruto Marge, verder aangeduid als structuurenquête-bruto-marge, wordt door de basisvariabele V_12170 weergegeven gedefinieerd als "het surplus gegenereerd door de operationele activiteiten na aftrek van de vergoeding voor de arbeid". De gewogen waarden worden berekend aan de hand van het gewicht van elke onderneming binnen de structuurenquête.

Tabel 1: Berekeningswijze structuurenquête-verkopen (V_12110) en structuurenquête-bruto-marge (V_12170) op basis van deelvariabelen en vergelijking met de jaarrekening-omzet en de jaarrekening-winst

Toelichting	Model vragenlijst			Rubriek MAR
	Volledig	Verkort	Eenvoudig	
1. Structuurenquête-verkopen (V_12110)				
Omzet	x	x	x	70
- In de omzet opgenomen tegemoetkomingen van de overheid	x			
Andere bedrijfsopbrengsten	x	x		74
- Exploitatiesubsidies en vanwege de overheid ontvangen compenserende bedragen	x	x		740
- Diverse meerwaarden	x	x		
Omzet uit vrije beroepen en uit onttrekkingen in natura			x	
- Wijzigingen in de voorraden en in de bestellingen in uitvoering				71
- Geproduceerde vaste activa				72
2. Structuurenquête-bruto-marge (V_12170)				
Omzet	x	x	x	70
Voorraad goederen in bewerking en gereed product en bestellingen in uitvoering	x	x	x	71
Geproduceerde vaste activa	x	x	x	72
Andere bedrijfsopbrengsten	x	x		74
- Diverse meerwaarden	x	x		
Omzet uit vrije beroepen en uit onttrekkingen in natura			x	
- Goederen en diensten	x	x		60+61
- Goederen en diensten (eenvoudig schema)			x	
Correcties voor Giften & geschenken & aankopen software	x	x		
- Personeelskosten	x	x	x	62
- Bedrijfsbelastingen	x	x	x	
- Overige bedrijfskosten	x	x		643/9
- Overige beroepskosten			x	
Herstructureringskosten	x	x		B649
Intrestsubsidies	x	x		B9126
Exploitatiesubsidies en vanwege de overheid ontvangen compenserende bedragen				740

Bron: AD Statistiek-Statistics Belgium

(*) **Vet**: deelvariabelen die gemeenschappelijk zijn in de structuurenquête-variabele en de jaarrekening-variabele

Cursief: deelvariabelen die enkel in structuurenquête-variabele voorkomen

Recht en onderlijnd: deelvariabelen die enkel in jaarrekening-variabele voorkomen

Tabel 1 op de vorige blz. geeft de deelvariabelen weer op basis waarvan de structuurenquête-verkopen (V_12110) en structuurenquête-bruto-marge (V_12170) en hun respectievelijke tegenhangers bij de jaarrekeningen, met name de jaarrekening-omzet en de jaarrekening-winst, worden berekend. De deelvariabelen worden in drie categorieën ingedeeld die elk op een verschillende wijze worden weergegeven: de deelvariabelen in het vet zijn gemeenschappelijk in beide formules, deze die in het schuin worden weergegeven worden, komen enkel voor in de structuurenquête en deze die recht en onderlijnd worden weergegeven komen enkel voor in de jaarrekeningen.

Om een gedetailleerde vergelijking mogelijk te maken tussen de resultaten van beide PCM-varianten, worden binnen elke sector de ondernemingen ingedeeld in de volgende drie deelcategorieën:

1. Gemeenschappelijk geënquêteerd: dit zijn de ondernemingen die waarden hebben voor zowel de structuurenquête-PCM als voor de jaarrekening-PCM en waarvan de structuurenquêtegegevens werden bekomen op basis van een enquête. Slechts voor deze ondernemingen kan een meer gedetailleerde vergelijking gemaakt worden tussen beide PCM-varianten.

2. Gemeenschappelijk geschat: dit zijn de ondernemingen die in beide berekeningswijzen voorkomen en waarvan de structuurenquêtegegevens op basis van een schatting werden bekomen.

3. Niet gemeenschappelijk: ondernemingen die slechts in één van beide varianten voorkomen, hetzij de structuurenquête-PCM, hetzij de jaarrekening-PCM.

Tabel 2 hieronder geeft de resultaten van beide PCM-varianten voor zowel het totaal aantal ondernemingen als voor de deelcategorieën "Gemeenschappelijk geënquêteerd", "Gemeenschappelijk geschat" en "Niet gemeenschappelijk".

Tabel 2: Resultaten structuurenquête-PCM en Jaarrekening-PCM

		Industrie	Diensten	Totaal
Totaal	Jaarrekeningen	6,81	6,63	6,70
	Structuurenquête	7,04	8,48	8,03
	<i>Afwijking</i>	0,24	1,86	1,33
Gemeenschappelijk geënquêteerd	Jaarrekeningen	6,75	6,24	6,44
	Structuurenquête	6,36	5,31	5,70
	<i>Afwijking</i>	0,39	0,93	0,74
Gemeenschappelijk geschat	Jaarrekeningen	7,14	10,59	8,63
	Structuurenquête	7,49	13,54	10,69
	<i>Afwijking</i>	0,35	2,95	2,06
Niet gemeenschappelijk	Jaarrekeningen	8,80	8,81	8,81
	Structuurenquête	11,84	13,40	13,20
	<i>Afwijking</i>	3,04	4,59	4,39

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, eigen berekeningen

Uit de Tabel 2 blijkt dat de jaarrekening-PCM over alle sectoren heen lager ligt dan de structuurenquête-PCM, met name 6,70 tegenover 8,03 wat overeenkomt met een afwijking van 1,33. De afwijking van 1,86 voor de dienstensectoren is aanzienlijk hoger dan deze voor de industrie (0,24). De tabel toont aan dat deze vaststelling de netto resultante is van tegengestelde, elkaar compenserende resultaten in de onderliggende deelcategorieën.

De resultaten voor de deelcategorie "Gemeenschappelijk geënquêteerd" geven immers een omgekeerd beeld dan het beeld voor de totale PCM. Voor deze categorie is de jaarrekening-PCM, berekend over alle sectoren, hoger dan de structuurenquête-PCM, met name 6,44 tegenover 5,70 wat een afwijking geeft van 0,74. Ook hier is de afwijking voor de diensten met 0,93 hoger dan deze voor de industrie met 0,39. De geaggregeerde resultaten van de twee andere deelcategorieën liggen in dezelfde lijn als deze voor de totale PCM. Meer bepaald versterken ze deze tendens als compensatie voor de omgekeerde vaststelling voor de categorie "Gemeenschappelijk geënquêteerd". De structuurenquête-PCM ligt er telkens hoger dan de jaarrekening-PCM. De afwijkingen voor de categorie "PCM-niet gemeenschappelijk" liggen nog een stuk hoger dan deze voor de categorie "Gemeenschappelijk geschat".

Verschillende verklarende factoren liggen aan de grondslag van deze vaststellingen. Voor de deelcategorie "Gemeenschappelijk geënquêteerd" liggen beide PCM-varianten dicht bij elkaar: de jaarrekening-PCM ligt in deze categorie lichtjes hoger dan de structuurenquête-PCM. Een meer gedetailleerde analyse van de resultaten voor deze deelcategorie wordt gegeven in de onderstaande Tabel 3.

Tabel 3: Vergelijking basisbedragen PCM-SE en PCM-JR voor gemeenschappelijke geënquêteerde ondernemingen

		Basisbedragen PCM (in mio Eur.)			Aandeel (in %)			Stand.dev. aandeel		
		Ind	Die.	Tot.	Ind.	Die.	Tot.	Ind.	Die.	Tot.
Jaarrekening-omzet		242.092	367.596	609.688						
Structuur-enquête-verkopen	Identiek deel.	242.092	367.596	609.688	100,8	92,5	95,6	11,0	22,4	19,9
	Afw. formule	-3.654	-2.314	-5.968	-1,5	-0,6	-0,9	2,8	5,6	4,7
	Afw. gewichten	798	32.060	32.858	0,3	8,1	5,2	10,4	21,9	19,5
	Afw. waarden	987	-60	927	0,4	-0,02	0,2	2,6	7,2	5,9
Tot.		240.223	397.281	637.505	100,0	100,0	100,0			
Jaarrekening-winst		16.338	22.923	39.260						
Structuur-enquête-bruto-marge	Identiek deel.	16.338	22.923	39.260	107,0	108,7	108,0	93,9	156,5	135,8
	Afw. formule	-1.236	-3.442	-4.687	-8,1	-16,3	-12,9	92,6	139,6	123,4
	Afw. gewichten	76	1.474	1.551	0,5	6,7	4,3	14,1	66,0	53,1
	Afw. waarden	93	130	222	0,6	0,6	0,6	14,4	66,1	52,5
Tot.		17.689	21.957	39.646	100,0	100,0	100,0			

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, eigen berekeningen

Concreet worden in het bovenste gedeelte van de tabel de noemers van beide berekeningswijzen met elkaar vergeleken, met name de jaarrekening-omzet en de structuurenquête-verkopen. De structuurenquête-verkopen worden opgesplitst in verschillende deelbedragen die een analyse toelaten van de verschillen. Aan de ene kant wordt het gedeelte gepreciseerd dat identiek is aan het bedrag van de jaarrekening-omzet en aan de andere kant worden drie bedragen gegeven die elk een verklaring geven voor de afwijkingen tussen de jaarrekening-omzet en de structuurenquête-verkopen. Het eerste deelbedrag vertegenwoordigt de afwijkingen omwille van verschillen in de formule. Deze komen overeen met de waarden voor de variabelen in Tabel 1, weergegeven hetzij in cursief als ze enkel in de structuurenquête-verkopen voorkomen, hetzij recht en onderlijnd als ze enkel voorkomen in de jaarrekening-omzet. Het tweede deelbedrag geeft het verschil weer dat voortspuit uit het gebruik dat de structuurenquête maakt van ondernemingsgewichten. Het derde deelbedrag geeft het totaal weer dat door uiteenlopende waardeverschillen wordt veroorzaakt. Zo houdt bijvoorbeeld de omzet op basis van de jaarrekeningen rekening met prorateringen volgens kalenderjaren, wat niet het geval is in de structuurenquête. De aandelen in % voor de verschillende deelbedragen worden weergegeven. Zoals kan worden vastgesteld zijn de jaarrekening-omzet en de structuurenquête-verkopen voor de industrie quasi gelijk aan elkaar. Het grootste verschil situeert zich bij de formule-verschillen met een totaal bedrag van 3,6 miljard EUR, dat voor het grootste deel overeenstemt met de rubriek 72 "Geproduceerde vaste activa" dat in de jaarrekening-omzet wel en in de structuurenquête-verkopen niet wordt meegerekend. Bij de diensten is het plaatje anders. Daar zorgt de factor "ondernemingsgewichten" voor een verschil van 8,1% tussen de jaarrekening-omzet en de structuurenquête-verkopen.

Het onderste gedeelte van de tabel is op dezelfde manier samengesteld, maar dan voor de tellers. Zowel bij de industrie als bij de diensten spelen formule-verschillen met respectievelijk -8,1% en -16,3% een belangrijke rol. De posten "Bedrijfsbelastingen" en "Overige bedrijfskosten", die bij de structuurenquête-bruto-marge wel worden afgetrokken en bij de jaarrekening-winst niet, wegen met respectievelijk 4,2 en 1,3 miljard EUR het zwaarst door in het totale netto bedrag van 4,7 miljard EUR. Ook hier speelt de factor ondernemingsgewichten bij de diensten een belangrijke rol.

Een andere verklarende factor voor de vaststellingen uit Tabel 2 is de invloed van de grootteklassen van ondernemingen. Onderstaande Tabel 4 geeft de PCM-waarden uitgesplitst over de zes verschillende grootteklassen. Per grootteklasse worden ook de beschrijvende criteria aangeduid en haar relatief belang, berekend op basis van het procentuele aandeel in de structuurenquête-verkopen.

Tabel 4: Criteria, PCM-waarden en aandeel in totaal structuurenquête-verkopen per grootteklasse

Klassen	Criteria			PCM			Aandeel van de structuurenquête-verkopen in het totaal (in %)		
	Aantal werknemers	en/of	Jaarom-zet in mio. EUR	Industrie	Diensten	Totaal	Industrie	Diensten	Totaal
Klasse 50	> 50			6,62	6,00	6,27	84,7	52,2	62,6
Klasse 40	20 - 49	of	> 10	7,74	5,09	5,59	10,1	20,5	17,2
Klasse 30	10 - 19	of	5 - 10	9,01	8,07	8,19	2,1	7,1	5,5
Klasse 20	5 - 9	of	2,5 - <5	10,74	9,68	9,78	1,3	5,9	4,4
Klasse 10	1 - 4	of	1 - < 2,5	14,15	11,92	12,05	1,1	7,6	5,5
Klasse 0	0	en	< 1	26,42	34,25	33,92	0,6	6,6	4,7
Totaal				7,04	8,49	8,03	100,0	100,0	100,0

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, eigen berekeningen

De PCM-waarden voor ondernemingen uit de kleinere grootteklassen liggen over het algemeen hoger dan deze uit de grotere grootteklassen. Daarbij moet voor ogen worden gehouden dat dit geaggregeerde resultaten zijn, bekomen over alle sectoren heen en dat er op dit vlak grote onderliggende verschillen tussen de sectoren bestaan. Het grootste verschil tussen de jaarrekening-PCM en de structuurenquête-PCM ligt dus in de inbreng van de PCM-waarden van kleine en middelgrote ondernemingen, die over het algemeen hoger liggen.

In de Tabel 5 op de volgende blz. worden de correlatiecoëfficiënten van Pearson gegeven tussen de sectorwaarden van de jaarrekening-PCM en de structuurenquête-PCM voor de verschillende categorieën, samen met een aantal bijkomende gegevens³². Het is niet verwonderlijk dat de categorie "Gemeenschappelijk geënquêteerd" de hoogste correlatie noteert, namelijk van 0,929, aangezien het over dezelfde grote ondernemingen gaat. De categorie "Gemeenschappelijk geschat" heeft met 0,665 reeds een veel lagere correlatie terwijl de correlatie voor de categorie "Niet gemeenschappelijk" nauwelijks positief is, met name 0,101. Dit resulteert in een correlatie voor de Totale PCM van 0,641.

Tabel 5 : Correlatiecoëfficiënten van Pearson

		Corr. coëff.	Aantal observaties	Gemiddelde	Std. Dev.	Min	Max
Totaal	Jaarrekeningen	0,641	608	8,48	8,53	-17,67	63,95
	Structuurenquête		613	11,03	9,93	-10,99	89,11
Gemeenschappelijk geënquêteerd	Jaarrekeningen	0,929	575	8,09	8,33	-15,59	63,12
	Structuurenquête		575	7,90	8,32	-21,19	59,36
Gemeenschappelijk geschat	Jaarrekeningen	0,665	469	9,36	12,39	-37,86	71,47
	Structuurenquête		470	9,92	14,61	-102,51	79,46
Niet Gemeenschappelijk	Jaarrekeningen	0,101	489	7,66	26,57	-369,35	98,24
	Structuurenquête		604	12,61	13,29	-40,51	91,65
PCM-Totaal afwijking			608	4,55	6,91	0,001	55,23
Aandeel "Enkel structuurenquête" in de structuurenquête-verkopen		0,467	613	40,82	29,78	0	100,00

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, eigen berekeningen

De twee onderste lijnen van Tabel 3 duiden een bijkomende correlatie aan tussen twee variabelen die van belang zijn in de analyse, namelijk enerzijds de mate waarin de jaarrekening-PCM afwijkt van de structuurenquête-PCM en anderzijds het procentuele aandeel van de structuurenquête-verkopen van de categorie "enkel structuurenquête" in de totale structuurenquête-verkopen van de sector. Tussen beide

³² Het theoretisch totaal van waargenomen PCM-waarden volgens deze indeling bedraagt 3.768, met name beide PCM-varianten voor drie deelcategorieën "Gemeenschappelijk geënquêteerd", "Gemeenschappelijk geschat" en "Niet gemeenschappelijk" en voor in totaal 613 sectoren. Voor de berekening van alle waarden in de tabel werden in totaal 4 extreme waarden weggelaten, met name waarden lager dan -500 of groter dan 500, waarvan respectievelijk 3 en 1 behoorden tot de groepen "Gemeenschappelijk geschat" en "Niet gemeenschappelijk".

variabelen bestaat er, over alle sectoren berekend, een behoorlijk positieve correlatie bestaat, namelijk van 0,467.

Zoals de tabel aangeeft bedraagt het rekenkundig gemiddelde over alle sectoren van deze laatste variabele 40,8 %. De geaggregeerde waarden van dit aandeel bedraagt 10,1 % voor de industrie, 33,1 % voor de diensten en 25,8 % voor het algemeen in totaal.

Dit aandeel varieert sterk van de ene sector tot de andere en hangt rechtstreeks samen met het gewicht dat kleine en middelgrote ondernemingen innemen in de gehele sector. Aan de ene kant hebben sommige sectoren, voornamelijk deze met een grote concentratie, geen of weinig "enkel structuurenquête"-ondernemingen, zoals de sector 1062 "Vervaardiging van zetmeel en zetmeelproducten". Aan de andere zijde van het spectrum situeren zich sectoren waar deze "enkel structuurenquête"-ondernemingen instaan voor het overgrote deel van de omzet, wat overeenkomt met een groot gewicht van kleine en middelgrote ondernemingen in de sector. Dit is bijvoorbeeld het geval, in de industrie, bij de sectoren '10712 Ambachtelijke vervaardiging van brood en van vers banketbakkerswerk' met een aandeel in 2013 van 90,6 % of 3312 'Reparatie van machines' met een aandeel van 69,2 % of bij de diensten bij de sectoren 56101 'Restaurants' of '56301 'Cafés en bars' met beiden een aandeel van 91,5 %.

Bijlage 4: Beschrijvende statistieken van indicatoren

➤ **Industriële sectoren**

Tabel 1 geeft de beschrijvende statistieken van de verschillende indicatoren voor elk van de categorieën van industriële sectoren, zoals omschreven in het hoofdstuk "resultaten" van dit rapport. De netwerkindustrieën worden, door de aard van hun werkzaamheden, gekenmerkt door een kapitaalintensiteit en een concentratiegraad die hoger ligt dan het gemiddelde voor de industriële sectoren, evenals een zeer lage graad van importpenetratie. Bovendien is de winstmarge-indicator gemiddeld hoger voor deze categorie. De voedingsmiddelen- en drankenindustrie wordt gekenmerkt door een groter gemiddeld aantal bedrijven per sector en een lagere gemiddelde veranderlijkheid van marktaandelen ten opzichte van de andere categorieën. De kapitaalintensiteit is gemiddeld hoger in de sectoren van de metallurgie en andere mineralen dan in de voedingsmiddelen- en drankenindustrie. Voor andere indicatoren waren er geen significante verschillen tussen de categorieën.

Tabel 1 Beschrijvende statistieken – Industriële sectoren

Indicatoren	Segmentaties	Gemiddelde	Standaarddeviatie	Mediaan	Q1	Q3
Aantal ondernemingen	Industriële sectoren (Totaal)	157,89	415,98	42,5	18	122
	Voedingsmiddelen en dranken	208,47	692,34	48,5	21	114
	Andere verwerkende industrieën	152,08	339,65	46,5	20	134
	Netwerkindustrieën	72,72	80,58	33	12	143
	Metallurgie en andere mineralen	169,5	434,44	27,5	9	73,5
HHI	Industriële sectoren (Totaal)	0,28	0,24	0,21	0,08	0,39
	Voedingsmiddelen en dranken	0,3	0,22	0,25	0,12	0,45
	Andere verwerkende industrieën	0,25	0,23	0,18	0,08	0,37
	Netwerkindustrieën	0,37	0,3	0,29	0,09	0,6
	Metallurgie en andere mineralen	0,3	0,26	0,22	0,09	0,41
Kapitaalintensiteit	Industriële sectoren (Totaal)	0,2	0,2	0,14	0,09	0,23
	Voedingsmiddelen en dranken	0,18	0,17	0,15	0,08	0,21
	Andere verwerkende industrieën	0,16	0,13	0,13	0,08	0,19
	Netwerkindustrieën	0,5	0,43	0,38	0,22	0,64
	Metallurgie en andere mineralen	0,21	0,15	0,18	0,11	0,25
Price Cost Margin	Industriële sectoren (Totaal)	0,09	0,07	0,08	0,05	0,11
	Voedingsmiddelen en dranken	0,08	0,05	0,06	0,04	0,1
	Andere verwerkende industrieën	0,09	0,06	0,08	0,05	0,11
	Netwerkindustrieën	0,11	0,13	0,08	0,02	0,12
	Metallurgie en andere mineralen	0,07	0,06	0,07	0,04	0,1
Importpenetratie	Industriële sectoren (Totaal)	0,5	0,35	0,58	0,15	0,81
	Voedingsmiddelen en dranken	0,4	0,24	0,35	0,25	0,51
	Andere verwerkende industrieën	0,62	0,32	0,72	0,47	0,86
	Netwerkindustrieën	0,05	0,19	0	0	0
	Metallurgie en andere mineralen	0,42	0,35	0,35	0,08	0,74
Veranderlijkheid van marktaandeelen	Industriële sectoren (Totaal)	0,15	0,12	0,12	0,07	0,18
	Voedingsmiddelen en dranken	0,12	0,09	0,1	0,05	0,15
	Andere verwerkende industrieën	0,15	0,13	0,12	0,07	0,18
	Netwerkindustrieën	0,18	0,15	0,18	0,1	0,23
	Metallurgie en andere mineralen	0,14	0,12	0,12	0,06	0,17
Ondernemingsverloop (Churn)	Industriële sectoren (Totaal)	0,06	0,11	0,01	0	0,07
	Voedingsmiddelen en dranken	0,07	0,13	0,02	0	0,12
	Andere verwerkende industrieën	0,05	0,11	0,02	0	0,06
	Netwerkindustrieën	0,08	0,11	0,05	0	0,11
	Metallurgie en andere mineralen	0,06	0,13	0,01	0	0,07
TNF8	Industriële sectoren (Totaal)	12,05	2,71	12	11	14
	Voedingsmiddelen en dranken	11,76	2,69	12	10	14
	Andere verwerkende industrieën	12,06	2,42	12	11	14
	Netwerkindustrieën	12	3,97	12,5	12	13
	Metallurgie en andere mineralen	12,21	2,98	12	11	14
Overlevingsgraad	Industriële sectoren (Totaal)	0,73	0,14	0,75	0,67	0,81
	Voedingsmiddelen en dranken	0,73	0,12	0,72	0,68	0,79
	Andere verwerkende industrieën	0,74	0,12	0,75	0,67	0,81
	Netwerkindustrieën	0,55	0,21	0,56	0,44	0,72
	Metallurgie en andere mineralen	0,75	0,13	0,78	0,69	0,83

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, eigen berekeningen

➤ **Dienstensectoren**

Tabel 2 geeft de beschrijvende statistieken van de verschillende indicatoren voor elke categorie van de dienstensectoren. Gemiddeld bestaan de sectoren voor verhuur en lease uit een kleiner aantal bedrijven en worden ze gekenmerkt door een hogere kapitaalintensiteit en een hogere winstmarge-indicator.

Netwerkdiensten zijn gemiddeld meer geconcentreerd en wordt gekenmerkt door een hoge gemiddelde kapitaalintensiteit. De sectoren binnen de groot- en kleinhandel kennen een grotere stabiliteit, zoals blijkt uit de gemiddelde waarden voor de TNF8 en de overlevingsgraad. De gemiddelde PCM-indicator is lager dan voor de andere categorieën.

Tabel 2 Beschrijvende statistieken – Dienstensectoren

Indicatoren	Segmentaties	Gemiddelde	Standaarddeviatie	Mediaan	Q1	Q3
Aantal ondernemingen	Dienstensectoren (Totaal)	1404,66	2957	459	155	1.212
	Andere diensten	2560,43	4345,5	795	286	2.760
	Groot- en kleinhandel	720,62	892,95	420	109	1.000
	Verhuur en lease	207,33	191,69	143,5	69	323
	Netwerkdiensten	765,83	1528,81	177,5	69,5	561
	Mediadiensten	425,5	330,53	341	145	624
HHI	Dienstensectoren (Totaal)	0,1	0,12	0,05	0,02	0,12
	Andere diensten	0,07	0,1	0,03	0,01	0,08
	Groot- en kleinhandel	0,1	0,1	0,05	0,03	0,13
	Verhuur en lease	0,12	0,1	0,08	0,05	0,21
	Netwerkdiensten	0,21	0,26	0,1	0,05	0,35
	Mediadiensten	0,15	0,17	0,08	0,07	0,19
Kapitaalintensiteit	Dienstensectoren (Totaal)	0,32	0,65	0,13	0,06	0,28
	Andere diensten	0,43	0,86	0,16	0,08	0,39
	Groot- en kleinhandel	0,12	0,15	0,08	0,05	0,14
	Verhuur en lease	0,89	0,86	0,57	0,41	1,25
	Netwerkdiensten	0,73	0,86	0,47	0,19	0,75
	Mediadiensten	0,19	0,21	0,12	0,06	0,28
Price Cost Margin	Dienstensectoren (Totaal)	0,12	0,11	0,09	0,05	0,16
	Andere diensten	0,15	0,11	0,14	0,07	0,21
	Groot- en kleinhandel	0,07	0,05	0,06	0,04	0,09
	Verhuur en lease	0,3	0,19	0,28	0,17	0,4
	Netwerkdiensten	0,17	0,11	0,15	0,09	0,24
	Mediadiensten	0,19	0,13	0,16	0,1	0,26
Veranderlijkheid	Dienstensectoren (Totaal)	0,15	0,09	0,13	0,1	0,17
	Andere diensten	0,16	0,08	0,14	0,11	0,19
	Groot- en kleinhandel	0,14	0,08	0,12	0,09	0,16
	Verhuur en lease	0,15	0,11	0,11	0,09	0,17
	Netwerkdiensten	0,14	0,09	0,14	0,1	0,16
	Mediadiensten	0,17	0,12	0,13	0,09	0,23
Churn rate	Dienstensectoren (Totaal)	0,07	0,09	0,04	0,02	0,08
	Andere diensten	0,07	0,06	0,05	0,03	0,09
	Groot- en kleinhandel	0,07	0,11	0,04	0,02	0,07
	Verhuur en lease	0,08	0,18	0,02	0,01	0,08
	Netwerkdiensten	0,09	0,08	0,07	0,02	0,16
	Mediadiensten	0,06	0,07	0,04	0,02	0,06
TNF8	Dienstensectoren (Totaal)	13,44	2,75	13	12	15
	Andere diensten	14,25	3,25	14	12	16
	Groot- en kleinhandel	12,89	2,11	13	11	14
	Verhuur en lease	13,11	2,97	13	10	16
	Netwerkdiensten	13,25	2,33	13	11,5	15
	Mediadiensten	12,61	2,55	12,5	10	14
Overlevingsgraad	Dienstensectoren (Totaal)	0,67	0,14	0,7	0,59	0,78
	Andere diensten	0,64	0,15	0,66	0,54	0,74
	Groot- en kleinhandel	0,7	0,13	0,73	0,62	0,81
	Verhuur en lease	0,66	0,12	0,68	0,62	0,75
	Netwerkdiensten	0,67	0,1	0,69	0,62	0,74
	Mediadiensten	0,68	0,12	0,7	0,63	0,75

Bronnen: AD Statistiek-Statistics Belgium, eigen berekeningen

Bijlage 5: Lijst van termen en afkortingen

Afkorting	Definitie
NBB	Nationale Bank van België
BoD	Benefit of the Doubt
HHI	Herfindahl-Hirshman Index
SI	Samengestelde indicator
INR	Instituut voor de Nationale Rekeningen
NACE	Statistische nomenclatuur van de economische activiteiten in de Europese Gemeenschap
PCM	Price Cost Margin
MAR	Minimum Algemeen Rekeningenstelsel
TNF	Total Number of Different Firms Index
Btw	Belasting Toegevoegde Waarde